

Jurnal “Maliyyə və uçot” 03 səh. 09-24, 2011. (“Azərbaycan” nəşriyyatının mətbəəsində dərc olunub, Bakı – 370146, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə.)

**İQTISADIYYATIN QLOBALLAŞMASI ŞƏRAITINDƏ MALİYYƏ
HESABATLARININ BEYNƏLXALQ STANDARTLARI ƏSASINDA
MALİYYƏ HESABATLARININ HAZIRLANMASININ
ZƏRURİLİYİ VƏ BU STANDARTLAR ÜZRƏ SISTEMİN
YARADILMASI**

Q.Ə. ABBASOV,

İqtisad elmləri doktoru, professor,

S.M. SƏBZƏLİYEV,

İqtisad elmləri doktoru, professor,

E.O.CƏFƏROV,

i.e.n., Maliyyə Nazirliyinin Uçot siyasəti şöbəsinin müdiri

S.M. SÜLEYMANOV,

i.e.n., Az.DİU-nin «Mühasibat uçotu» kafedrasının dosenti,

F.Ə.ABDULLAYEVA,

Maliyyə Nazirliyinin Uçot siyasəti şöbəsinin müdir müavini,

M.C.MƏMMƏDYAROV,

Maliyyə Nazirliyinin Uçot siyasəti şöbəsinin aparıcı məsləhətçisi.

E-mail: e.cafarov@maliyye.gov.az

Açar sözlər: *Mühasibat uçotu, maliyyə uçotu, idarəetmə uçotu, MHBS, hesabat, istifadə edənlər, Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi*

Milli sərhədləri tanımayan iqtisadi və maliyyə münasibətlərinin qloballaşdırılması və beynəlləşdirilməsi obyektiv olaraq mühasibat uçotu qaydalarının və maliyyə hesabatlarının unifikasiyasına və bununla da onların standartlaşdırılmasına dair tələbatın yaradılmasına səbəb olmuşdur.

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları iqtisadiyyatın beynəlxalq səviyyədə inteqrasiyası, transmilli korporasiyaların fəaliyyəti, beynəlxalq maliyyə və investisiya bazarlarının intensiv inkişafı ilə əlaqədar meydan gəlmişdir.

Başqa sözlə, mühasibat uçotu sahəsində standartlaşdırmanın zəruriliyi məsələsi milli iqtisadiyyatların beynəlxalq səviyyədə inteqrasiya olunması şəraitində bazar münasibətlərini əks etdirən informasiyaların müəyyən olunmuş qaydada uçota alınması və istifadəçilərə daha anlaşqlı və etibarlı şəkildə çatdırılması ilə özünü biruzə vermişdir.

Bu baxımdan, ölkə iqtisadiyyatında dövlət və yerli (bələdiyyə) büdcə gəlirlərinin mövcud mənbələr üzrə mədaxilinin, büdcə xərclərinin müəyyən olunmuş istiqamətlər əsasında təyinatı üzrə ödəmələrinin, habelə sahibkarlıq subyektlərinə əsas kapitalla yönəldilən investisiyaların, xüsusən xarici investisiyaların yönəldilməsi nəticəsində, həmin təsərrüfat subyektlərində maliyyə resurslarından səmərəli istifadəsinin şəffaflığını təmin edən Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının və ya bu standartlara əsaslanan Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının tətbiqi üzrə dövlət tənzimlənməsinin həyata keçirilməsi gündəmdə duran əsas məsələlərdən biridir.

Respublikamızda iqtisadi islahatların aparılması və bunun nəticəsi kimi yeni mülkiyyət münasibətlərinin və obyektlərinin qurulması, formalaşdırılması və inkişafı ilə əlaqədar, beynəlxalq tələblərə uyğun olaraq qəbul olunmuş və ölkə iqtisadiyyatının ayrı-ayrı sahələrini tənzimləyən normativ-hüquqi aktlarda verilmiş bir sıra anlayışlar 1995-ci

ildə güvvəyə minmiş «Mühasibat uçotu haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda əks etdirilmədiyi və ya bu qanunla müəyyən edilən müvafiq uçot qaydalarına zidd olduğu üçün qeyd edilən normativ-hüquqi aktlar ilə sözü gedən Qanun arasında uyğunsuzluqlar yaranmışdır.

Beləliklə, iqtisadiyyatın hazırkı inkişaf şəraitində Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları əsasında Milli Mühasibat Uçotu Standartlarının tətbiqinin zəruriliyi Azərbaycanda mühasibat uçotu sahəsində islahatların aparılması ilə nəticələnmişdir.

1.1. İdarəetmə sistemində maliyyə hesabatlarının rolu

Mövcud olan maddi mülkiyyəti yaratmaq, qorumaq və artırmaq arzusunun yerinə yetirilməsinin mümkünlüyü yalnız ilkin kapitalın mənbəyindən asılı deyil, həmçinin idarəedənlərin (idarə heyətinin, rəhbərliyin) peşəkarlıq səviyyəsi ilə ölçülür. Bazar münasibətləri şəraitində idarəetmənin rolu və funksiyası dəyişmiş və təşkilatların maliyyə - təsərrüfat fəaliyyətinin idarə olunmasının yeni cəhətlərini əks etdirir.

İdarəetmə ictimai əmək bölgüsü prosesində formalaşan xüsusi fəaliyyət növüdür. Öz növbəsində, idarəetmə fəaliyyəti ixtisaslaşma prosesində bir sıra funksiyalara ayrılır və ya idarəetmənin xüsusi sahələri üzrə ixtisaslaşır.

Bununla yanaşı, idarəetmə fəaliyyətinin təşkilati quruluşu özündə idarəetmə obyektlərini və idarəetmə orqanlarını birləşdirir.

İdarəetmə obyektləri müxtəlif mülkiyyətə və təşkilatı-hüquqi quruluşa malik olan mühasibat uçotu subyektlərindən (kommersiya və qeyri-kommersiya təşkilatlardan) və onların bölmələrindən ibarətdir. İdarəetmə orqanları isə sözü gedən subyektlərinin təsərrüfat fəaliyyətlərində müşahidə aparmaqla, onların fəaliyyətlərini proqnozlaşdırır və tənzimləyir, habelə fəaliyyət növlərinin həyata keçirilməsinə nəzarət edir.

İdarəetmənin əsas və başlıca aləti mühasibat uçotu subyektinin təsərrüfat fəaliyyətinin məqsədlərinin həyata keçirilməsini təmin edəcək idarəetmə orqanının qərarları hesab olunur. İdarəetmə obyektləri və idarəetmə orqanları öz aralarında müəyyən qarşılıqlı əlaqədə olmaqla müxtəlif elementləri özündə birləşdirir ki, bu da idarəetmə sistemi adlanır.

İdarəetmə sistemində iki növ əlaqə - birbaşa və əks əlaqə mövcuddur. Onlar son nəticədə idarəetmə funksiyasının müxtəlifliyini müəyyən edir.

Birbaşa əlaqə idarəetmə orqanlarının idarəetmə obyektinə müəyyən təsirini xarakterizə edir. Bu cür təsir müəyyən səviyyədə səmərəli ola bilər və onun vasitəsilə qarşıya qoyulan məqsədə ancaq idarəetmə orqanının idarəetmə obyektinin vəziyyəti, təbii və sosial şəraiti barədə yaxşı məlumatlandırılması hallarında nail olmaq olar.

Bununla əlaqədar olaraq, idarəetmə obyektləri haqqında məlumat əldə etmək, onların fəaliyyətini təhlil etmək və qəbul olunmuş qərarlar üzərində nəzarət etmək zərurəti meydana çıxır. Bu obyektiv zərurət idarəetmə obyektlərinin həqiqi vəziyyətini xarakterizə edən idarəetmə sisteminin əks əlaqəsini əmələ gətirir.

İdarəetmə təşkilatın maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin məqsəd və vəzifələrini müəyyən edən proqnozlaşdırmadan başlayır. Proqnozlaşdırma (planlaşdırma) təşkilatın gələcəkdə qarşıya qoyulmuş məqsədə çatmaq üçün həyata keçiriləcək fəaliyyət qaydasının formalaşması prosesini əks etdirir. Proqnozlaşdırmanın məlumat bazası maliyyə, vergi, statistik hesabatlarında, normativ-hüquqi və digər normativ aktlarında təqdim olunmuş göstəricilərin məcmusudur.

Planlaşdırma özü də idarəetmə obyektləri haqqında əldə olunan informasiyanın təhlil edilməsi yolu ilə həyata keçirilir. Təhlil üçün idarəetmə obyektinin vəziyyəti haqqında zəruri informasiyanın olması tələb olunur.

Başqa sözlə, idarəetmə təşkilatın məqsədinə çatması üçün proqnozlaşdırmadan, mühasibat uçotunun aparılmasından, nəzarət sistemindən əldə edilmiş informasiyadan düzgün istifadə edilməsi prosesidir.

Ümumiyyətlə, idarəetməni iqtisadi informasiyasız təsəvvür etmək mümkün deyil. Bu cür informasiyanın toplanması, qeydə alınması, saxlanması və işlənməsi idarəetmənin ən mühüm funksiyalarından biri olan mühasibat uçotunun vasitəsi ilə yerinə yetirilir. Son nəticədə həmin informasiyaların strukturlandırılmaş təqdimatı maliyyə hesabatlarıdır.

Mühasibat uçotunun əsas funksiyası təşkilatın aktivləri, öhdəlikləri, kapitalı və onların hərəkəti haqqında pul ifadəsində ümumiləşdirilmiş informasiyanın müəyyən olunmuş tələblər əsasında uçota alınması üzrə sistemini təşkil edir. Bunun üçün mühasibat uçotu maliyyə hesabatları elementlərinin (aktivlərin, öhdəliklərinin, kapitalın, gəlir və xərclərin) tanınması, ölçülməsi, qeydə alınması və daha sonra maliyyə informasiyasının istifadəçilərə təqdim edilməsi, həmçinin bu informasiyanın təhlil etmə bacarığı mühasibat uçotu prosesinin əsas şərtlərdən biri hesab olunur.

Başqa sözlə, təşkilat tərəfindən mühasibat uçotunun aparılması üzrə sistemli qaydada təşkil olunmuş informasiyanın alınması, onun həyata keçirdiyi fəaliyyətlə bağlı təsərrüfat proseslərini idarə etmək üçün istiadə edilir.

Belə ki, baş vermiş hadisə və proseslərin, həmçinin əməliyyatların kəmiyyət və keyfiyyəti haqqında məlumatları qeydə almaq zərurəti yaranır ki, bu da mühasibat uçotunun əsas və ən başlıca üsullarından olan ikili mühasibat yazılışları ilə aparılır.

İkili mühasibat yazılışları ilə mühasibat uçotunda qeydə alınan təşkilatın maliyyə-təsərrüfat əməliyyatları üzrə ilkin məlumatlar mühasibat

uçotu registrlərində əks etdirilir. İdarəetmə məqsədi ilə istifadəçilərə lazımi olan infomasiyalarının mühasibat uçotu registrlərində işlənməsi nəticəsində müvafiq maliyyə hesabatları tərtib edilir.

Bazar münasibətləri mühasibat uçotunun qarşısında bir sıra yeni və mühüm vəzifələr qoyur ki, bu da əsasən mülkiyyət formasının, idarəetmənin forma və metodlarının, mühasibat uçotu subyektləri arasındakı mövcud təsərrüfat əlaqələrinin kökündən dəyişməsi ilə əlaqədardır. Bununla əlaqədar olaraq hazırki bazar iqtisadiyyatı şəraitində mühasibat uçotunun qarşısında aşağıdakı əsas vəzifələr durur:

- iqtisadi rəqabət şəraitində sahibkarlıq fəaliyyətinin əsas məqsədinə (əmək məhsuldarlığının, rentabelliyyətin, istehsal potensialının səmərəliliyinin və bunların nəticəsi kimi mənfəətin artırılmasına) nail olmaq üçün təşkilatın inkişaf proqnozlarının (planlarının) yerinə yetirilməsinə nəzarət etmək;

- təşkilatın baş vermiş bütün maliyyə-təsərrüfat əməliyyatlarının mühasibat uçotunda, maliyyə nəticələrinin isə maliyyə hesabatlarında düzgün əks etdirilməsini təmin etmək;

- mülkiyyət formasından asılı olmayaraq təşkilata məxsus əmlakın mühafizə edilməsi məqsədi ilə onların bütün hərəkət mərhələlərində mövcudluğunun, vəziyyətinin, həmçinin müvafiq müqavilələrin icrası ilə bağlı ödənişlərin müəyyən olunmuş qaydalara uyğun olaraq mühasibat uçotunda əks etdirmək;

- məhsulun istehsalı, işin, xidmətin göstərilməsi ilə əlaqədar məsrəflərin, həmçinin məhsulun (işin, xidmətin) satışı üzrə xərclərinin (maya dəyərinin), düzgün hesablanması təmin etmək;

- təşkilatın maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətində baş verə biləcək mənfə halların qarşısını almaq və maliyyə sabitliyini təmin etmək məqsədi ilə daxili ehtiyatları aşkarlayıb, onların mühasibat uçotunda əks etdirmək;

- maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri üçün təşkilatın əmlak və maliyyə vəziyyəti haqqında tam və düzgün informasiyaları hazırlamaq.

Deməli mühasibat uçotunun hazırkı mərhələdə mühüm vəzifələrindən biri maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri üçün lazımı məlumatlar sistemini yaratmaqdan ibarətdir və maliyyə hesabatları bilavasitə bu məqsədə vidmət edir.

Eyni zamanda, hesabat dövrü ərzində cari mühasibat uçotu məlumatları vasitəsi ilə proqnozlaşdırılmış işlərin yerinə yetirilməsinə və təşkilatın sərəncamında olan maliyyə resurslarının istifadəsinə tam nəzarət etmək mümkün deyil.

Beləliklə, idarəetmə heyəti tərəfindən lazımı informasiyaların toplanması və bunun nəticəsi kimi düzgün qərarların verilməsi, habelə təşkilatın maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti üzərində nəzarətin həyata keçirilməsi üçün hesabat ili ərzində mühasibat uçotu, hesabat ilinin sonunda isə maliyyə hesabatları mühüm vasitə hesab olunur.

Başqa sözlə desək, mühasibat uçotunun son mərhələsini hesabatların tərtibi təşkil edir.

Maliyyə hesabatlarının tərtibi zamanı informasiya mənbəyi kimi mühasibat uçotu registrlərində olan məlumatlarından istifadə olunur. Mühasibat uçotu və maliyyə hesabatları bir prosesin iki mərhələsindən ibarət olmaqla qarşılıqlı əlaqədədir və bir-birini tamamlayır.

Maliyyə hesabatlarının göstəricilərinə əsasən maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətinin təhlili aparılır, bu sahədə yol verilən nöqsan və çatışmamazlıqlar müəyyənləşdirilir, istifadə edilməmiş daxili ehtiyatlar aşkara çıxarılır.

Bu səbəbdən həmin hesabatlar yalnız təşkilatın maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətini nəzarət etmək üçün deyil, eyni zamanda bir qayda olaraq onun

keçən dövrə aid olan hesabatları diqqətlə öyrənilədikdən sonra gələcək dövrlər üzrə fəaliyyətinin proqnozlaşdırılması üçün nəzərdə tutulur

Maliyyə hesabatlarının tərtibi mühasibat uçotu prosesinin sonuncu mərhələsi olduğundan bu məqsədlə həmin hesabatlar sözü gedən məlumatları bilavasitə ümumiləşdirmək və sistemləşdirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Beləliklə, mövcud mühasibat uçotu modelinə uyğun olaraq iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış idarəetmə və işgüzar qərarların verilməsi üçün zəruri hesab olunan maliyyə hesabatları təşkilatın hesabat dövründə əmlak və maliyyə vəziyyətinin, habelə maliyyə - təsərrüfat fəaliyyətinin nəticələrinin maliyyə informasiyaları vasitəsilə ümumiləşdirilmiş göstəricilər sistemidir.

Maliyyə hesabatlarının məqsədi iqtisadi qərarlar qəbul edilməsində geniş istifadəçi auditoriyasını təkilatın maliyyə vəziyyəti, maliyyə nəticəsi və maliyyə vəziyyətindəki dəyişikliklər haqqında faydalı məlumatla təmin etməlidir.

Bazar münasibətlərinin hazırki inkişaf dövründə maliyyə hesabatları iqtisadi informasiya sistemində mühüm funksiyanı yerinə yetirir. Bu hesabatlar özündə bütün növ mühasibat uçotu məlumatlarını əks etdirməklə, müəyyən olunmuş qaydada və formada maliyyə informasiyalarının əlaqəli və müqayisəli təqdimatını həyata keçirir.

«Maliyyə hesabatının təqdimatı üzrə» 1 nömrəli Mühasibat Uçotunun Milli Standartına əsasən maliyyə hesabatları aşağıdakı kimi xarakterizə edilir: "Maliyyə hesabatları - istifadəçilərin konkret informasiya tələbatına cavab verən hesabat tələb etmək hüququ olmadıqda, onun bu tələbatını ödəmək məqsədi ilə tərtib edilmiş ümumi təyinatlı hesabatlardır."

1.2. İqtisadiyyatın qloballaşması şəraitdə Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları əsasında maliyyə hesabatlarının hazırlanmasının zəruriliyi

İqtisadiyyatın qloballaşdırılması və interqrasiyası şəraitində dünya mühasibat ictimaiyyətini və müvafiq biznes qurumlarını narahat edən əsas problemlərdən biri də mühasibat uçotunun və maliyyə hesabatlarının standartlaşdırılmasıdır.

Belə ki, dünyada iqtisadi inkişafın müasir mərhələsi müxtəlif sosial-iqtisadi və elmi-texniki əlaqələrin genişləndirilməsi, təsərrüfat proseslərinin və onların idarəedilməsinin mürəkkəbləşməsi ilə xarakterizə olunur ki, bu da iqtisadi inkişafda iqtisadi informasiyanın rolunun gücləndirilməsini zəruri edir. Ona görə də hazırda həm mikro (təşkilat və ya qrup), həm də makro (ölkə və ya region) səviyyədə idarəetmənin bu günki tələblərinə cavab verən informasiya sisteminin yaradılması son dərəcə vacibdir.

Göstərilən səviyyələrdə belə bir informasiyanın təminatçısı kimi təşkil olunmuş mühasibat uçotu sistemi çıxış edir.

XX əsrin ikinci yarısında dünya iqtisadi birliyi qarşısında qoyulmuş icrası təxirəsalınmaz bir sıra yeni problemlərin içərisində mühasibat uçotu sahəsində beynəlxalq standartların işlənməsi və tətbiqi zərurəti xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Belə zərurətin yaranması bir neçə səbəblərlə, o cümlədən kapital bazarının beynəlmiləşdirilməsi, iqtisadiyyatın qloballaşması, beynəlxalq iqtisadi əlaqələrin genişlənməsi, dərinləşməsi və bunların nəticəsi kimi transmilli korporasiyaların yaranması ilə izah etmək olar.

Belə ki, son illərdə müasir kommunikasiya texnologiyalarının geniş tətbiqi, investisiya qoyuluşlarının getdikcə ümumdünya elekttron şəbəkəsi vasitəsi ilə həyata keçirilməsinə üstünlüyün verilməsi mühasibat uçotu standartlarının unifikasiyası problemlərinin əhəmiyyətliyini daha da artırmışdır.

Nəticədə milli sərhədləri tanımayan dünya bazarının yaranmasına səbəb olan iqtisadi və maliyyə münasibətlərinin qloballaşdırılması və beynəlmiləşdirilməsi prosesinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar, mühasibat uçotu sahəsində standartlaşdırmanın zəruriliyi məsələsi artıq diskussiya obyektı olmadığı üçün bu sahədə islahatların aparılması dünya bazar iqtisadiyyatının əsas şərtlərindən biri hesab edilmişdir.

Belə ki, əksər hallarda vergi qanunvericiliyinə uyğun olaraq uçot siyasətini tətbiq edən ölkələrdə aparılan milli mühasibat uçotu və hesabat sistemi beynəlxalq standartlarına cavab vermədiyindən həmin hesabatlarda təşkilatlarının maliyyə vəziyyəti və nəticələri barədə müqayisəli və etibarlı informasiyanın alınması mümkün deyil. Bu səbəbdən həmin hesabatlar istifadəçilər, o cümlədən beynəlxalq maliyyə institutları tərəfindən qəbul edilmir. Bu isə öz növbəsində xarici investisiyaların cəlb olunmasında maraqlı olan sahibkarları ikili mühasibat uçotunun tətbiqinə məcbur edir.

Konseptual baxımdan bir birindən köklü şəkildə fərqlənən ikili mühasibat uçotunu tətbiq edən kommərsiya təşkilatları hesabat dövründə fəaliyyətlərini, bir çox hallarda qüvvədə olan milli mühasibat uçotu qaydalarına əsasən mənəfətlə, Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına əsasən isə müvafiq olaraq - zərərlə nəticələnməsini elan edirlər.

Bu səbəbdən, Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarını tətbiq etməyən ölkələrdə büdcə vəsaitinin səmərəli və təyinatı üzrə istifadəsi, habelə milli sahibkarların fəaliyyəti barədə maliyyə informasiyasının müqayisəsizliyi probleminin mövcudluğunu nəzərə alaraq, xarici investisiyaları cəlb etmək istəyən ölkə və dünya bazarına çıxmaq niyyətində olan sahibkarlar üçün beynəlxalq standartlara əsasən mühasibat uçotunun aparılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

İqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrdə sözü gedən beynəlxalq standartlara cavab verən mühasibat uçotunun aparılması konseptual prinsiplərinin və xüsusi tələblərin müəyyən edilməsi, həmçinin müvafiq qaydaların (standartların) işlənilməsi və istifadəsi əsasında həyata keçirilir.

Bu standartların müvafiq müddəalarına əsasən maliyyə hesabatları elementlərinin (aktivlərin, öhdəliklərin, kapitalın, gəlir və xərclərin) qiymətləndirilməsi zamanı (tarixi dəyər, faktiki dəyər, mümkün satış qiyməti, diskont dəyər, ədalətli dəyər) müxtəlif qiymətləndirmə metodlarından istifadə olunur. Həmin metodlar, beynəlxalq standartların tətbiq etməyən ölkələrdə istifadə olunan qiymətləndirmə metodlarından köklü şəkildə fərqlənir. Sözü gedən elementlərin tanınması və uçota alınması konsepsiyası da istisna deyil və vergi uçotuna əsaslanan müvafiq milli ənənəvi mühasibat uçotu qaydaları ilə müəyyən edilən metodiki yanaşmalardan fərqli olaraq göstərilən standartlarda tamamilə başqa meyar və prinsiplər əsasında maliyyə hesabatlarında təqdim olunur.

Başqa sözlə, öz ölkələrin vergiqoyma prinsiplərinə əsaslanan və ənənəvi (milli) mühasibat uçotu qaydalarına uyğun olaraq kommersiya təşkilatları tərəfindən tərtib edilən maliyyə hesabatları göstərilən standartların tələblərinə cavab verilməməsi səbəbindən həmin ölkələr transmilli layihələrdə iştirak etmir və bunun nəticəsi kimi həmin ölkələrdə xarici investisiyaların axınının il bə il azalması ilə müşahidə olunur.

Bütün bu proseslərin gedişatı, maliyyə informasiyasının vahid qaydada başa düşülməsi, icmallaşdırılması və təqdim edilməsinin əsas və etibarlı mənbəyi kimi qalmaqda olan mühasibat uçotu və maliyyə hesabatları vasitəsilə həyata keçirilməsinin zəruriliyini əsaslandırmışdır.

Beləliklə, söhbət iqtisadiyyatın qlobalaşdırılması şəraitində mühasibat uçotunun formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi üzrə yeni təfəkkürün, fəlsəfənin qəbul olunması və yayılmasından gedir.

Müasir mərhələdə təsərrüfat subyektlərində tərtib edilmiş maliyyə hesabatlarının şəffavlığını təmin etmək və bazar münasibətlərinin tələblərinə uyğun tərtib edilməsini həyata keçirmək məqsədi ilə onun beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması üzrə islahatlar aparılmalıdır.

Məhz bu səbəbdən də Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitə tərəfindən işlənib hazırlanan Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının tələbləri ilə müəyyən olunan qaydada təşkilatın fəaliyyəti haqqında şəffaf, anlaşıqlı və etibarlı maliyyə informasiyalarının təqdimatı ən səmərəli hesab edilərək bütün dünya ölkələri tərəfindən tanınır və əksəriyyət tərəfindən qəbul edilmişdir.

Beynəlxalq tələblərə uyğun olaraq mühasibat uçotunun aparılmasına və müvafiq maliyyə hesabatlarının hazırlanmasına və təqdim olunmasına ilk növbədə xüsusən xarici investorlar və tərəfdaşlar maraqlıdır.

Bu baxımdan mühasibat uçotunun aparılması və maliyyə hesabatlarının hazırlanması üzrə beynəlxalq praktikada qəbul edilmiş qaydalarına əsasən keçid xarici investorlarla qarşılıqlı münasibətləri yaxşılaşdırmaqla yanaşı, müvafiq layihələrin sayının, habelə iqtisadiyyata xarici kapitalın axınının artırılmasına və nəticədə ölkənin sabit və davamlı sosial-iqtisadi inkişafına səbəb olar.

Digər tərəfdən bazar iqtisadi sisteminə keçidlə əlaqədar olaraq hazırda müxtəlif formalı mülkiyyətə əsaslanan çoxlu sayda xarici investisiyalı təşkilatların mövcudluğu şəraitində mühasibat uçotunun aparılması və maliyyə hesabatlarının tərtibatı xüsusiyyətləri birmənalı qaydada qəbul olunmur.

Başqa sözlə, ayrı-ayrı ölkələrin beynəlxalq standartların tətbiqi üzrə toplanmış təcrübəyə əsaslanaraq belə bir qənaətə gəlmək olar ki, bu standartlardan səmərə ilə istifadəsinə öz iş xüsusiyyətinə uyğun olaraq ilk növbədə banklar və kredit təşkilatları, sığorta şirkətləri, qiymətli kağızları fond birjasında dövriyyədə olan hüquqi şəxslər və hər bir ölkənin qanunvericisinə əsasən müəyyən olunmuş ictimai əhəmiyyətli qurumlara aid edilən digər kommertiya təşkilatları maraqlı olduğu üçün həmin sahələrdə sözü gedən standartların olduğu kimi yayılmasında uğurlu nəticələr əldə edilmişdir.

Digər qruplara aid olunan təşkilatlar isə, onların öz mühasibat uçotu üzrə sistemini beynəlxalq standartlara uyğun qurulmasına baxmayaraq, həmin standartlara tam olduğu kimi birbaşa keçilməyə tələsmir.

Həmin ölkələrin milli standartları ilə beynəlxalq maliyyə hesabatlarının standartlarının ümumi prinsipləri eyni olsa da, onların arasında konseptual xarakter daşımayan, lakin kifayət qədər texniki səviyyədə fərqli cəhətlər mövcuddur.

Buna görə də beynəlxalq standartlara tam olduğu kimi birbaşa keçidi başlanğıc və ya birinci mərhələ kimi qiymətləndirmək olar.

Bu hadisələr XX əsrin sonuna yaxın özünün inkişafında parlaq əksini və sabit dinamizmini tapdı.

1997-ci ilin oktyabrında Parisdə keçirilən mühasiblərin XV Ümumdünya Konqresində Dünya Bankının prezidenti cənab Bulfensonun məruzəsində qeyd olunmuşdur ki, dünya üzrə idxal-ixrac əməliyyatlarının həcmi daxili məhsulun təxminən 1/3-ni təşkil edir. İqtisadiyyatın qloballaşması hal-hazırda da genişlənməkdə davam edir. Qeyd olunan proseslər insan cəmiyyətinin inkişafı qarşısında duran çoxsaylı sosial-iqtisadi problemlərin həllinə, yeni ehtiyatların cəlb olunmasına böyük imkanlar yaradır. Dünyada və xüsusən də MDB-nin üzvü olan ölkələrdə

1992-ci ildən başlayaraq baş verən köklü dəyişikliklər iqtisadiyyatın qloballaşması prosesinə əlavə stimül verməkdədir. Bununla əlaqədar olaraq mühasibat uçotunun harmonizasiyası və maliyyə hesabatlarının unifikasiyası prosesinin aktuallığı daha da artır.

Keçmiş SSRİ-də, o cümlədən Azərbaycanda bir neçə onilliklər ərzində fəaliyyət göstərən mühasibat uçotu və hesabatı sisteminin bazar iqtisadiyyatının yeni və daha adekvat tələblərinə uyğun surətdə dəyişdirilməsi zərurəti artıq bazar iqtisadiyyatına doğru ilk addımların atıldığı XX əsrin 80-cı illərinin əvvəllərində nəzərə çarpmış idi. Buna görə də təsadüfi deyildir ki, Qərbin bizim ölkəmizə yönəltdiyi humanitar köməyin ilk layihələrindən biri də mövcud mühasibat uçotu və hesabatı sisteminin yenidən qurulmasına yönəldilmişdir. BMT tərəfindən maliyyələşdirilən həmin layihədə BMT-nin mühasibat uçotu və hesabatın beynəlxalq standartları üzrə hökumətlərarası ekspertlərinin işçi qrupu yeni hesablar planının hazırlanması və tətbiqində bilavasitə iştirak etmişdilər ki, həmin hesablar planı son nəticədə 1994-cü ildə keçmiş SSRİ-nin və Azərbaycanın bütün kommertiya təşkilatlarında tətbiq olunmağa başlanmışdı.

90-cı illərin əvvəllərində ölkə mütəxəssislərini Qərbin mühasibat uçotu sistemində uyğunlaşdırmaq üçün Britaniya Şurası xeyli işlər gördü. Onların maliyyələşdirdikləri layihələrin xətti ilə Moskva, Kiyev, Daşkənd, Alma-Ata və MDB-nin digər şəhərlərində ali məktəblərin mühasibat uçotu və audit üzrə müəllimlərinin ixtisaslarını artırmaq üçün kurslar təşkil olundu. TASİS proqramı üzrə Avropa İttifaqı «MDB ölkələrində uçot və audit sahəsində ali məktəb müəllimlərinin və sahibkarların yenidən hazırlanması üzrə maliyyə xidmətləri» layihəsinə müəyyən vəsait ayırmışdı. Adı çəkilən proqram əsasında iki il ərzində bir sıra ali məktəblərdə həmin qəbildən olan kadrların yenidən öyrədilməsi

istiqaətində xeyli iş görülmüşdü. Daha sonra həmin prosesə bir sıra Qərb ölkələri (o cümlədən, Almaniya, Hollandiya, Fransa və) də qatıldı. Bu ölkələr özlərinin müxtəlif fondlarının büdcəsindən nəzərdə tutulan işləri görmək üçün resurslar ayırdı.

Lakin, bu sahədə həyata keçirilmiş müəyyən işlərə baxmayaraq ən mühüm problemlərdən biri sayılan mühasibat uçotunun harmonizasiyası lazımı səviyyədə Qərbdə də öz həllini tapmamışdır.

Belə ki, Qərbdə mühasibat uçotunun harmonizasiyası məsələləri ilə müxtəlif statuslara malik olan kifayət qədər çoxsaylı təşkilatlar məşğul olurdu.

Həmin təşkilatlardan ilk növbədə aşağıdakıları qeyd etmək olar:

- Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitə;
- Avropa İttifaqı;
- Transmilli Korporasiyalar üzrə Komissiya;
- Mühasibat uçotu və hesabatın Beynəlxalq Standartları üzrə BMT-nin hökumətlərarası ekspertlərin işçi qrupu;
- İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf üzrə təşkilat.

Bununla yanaşı, nəzərdən keçirilən sahədə işin vəziyyətinə aşağıdakı amerika təşkilatları da əhəmiyyətli təsir göstərir:

- Qiymətli Kağızlar və Birjalar üzrə Komissiya;
- Maliyyə Uçotunun Standartları üzrə Şura.

Adları çəkilən təşkilatların hər biri mühasibat uçotunun harmonizasiyası problemlərinin həllinə özlərinin yanaşma üsullarını təklif edirdi.

Nəticədə bütün ölkələr üçün olmasa da, heç olmazsa, dünyanın əksər ölkələrində qəbul edilə bilən mühasibat uçotu standartlarının optimal modelinin axtarışı davam etməkdə idi.

Belə ki, ABŞ-ın Maliyyə Uçotu Standartları üzrə Şurasının üzvü Katerin Şinnerin hesablamasına görə Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları və GAAP sistemləri arasında 200-dən artıq əhəmiyyətli fərqlər mövcuddur.

Mahiyyət və məzmununa görə Avropa İttifaqı Direktivləri ilə Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları arasında mövcud olan prinsplərdə fərqli yanaşmalar da istisna deyil.

Avropanın müxtəlif ölkələrində mühasibat uçotunun harmonizasiyası prosesinə Avropa Əməkdaşlığı İttifaqı (hazırda Avropa İttifaqı adlanır) çox böyük köməklik göstərmişdir. Bu təşkilat özünün üzvü olan ölkələrdə mühasibat uçotunun standartlaşması məsələləri üzrə bir sıra direktivlər hazırlamışdır. Həmin sənədlərin arasında mühasibat uçotunun təşkili üzrə ən mühüm sənəd sayılan IV Direktivi xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Adı çəkilən Direktivdə kommersiya təşkilatlarının illik maliyyə hesabatları haqqında Əsasnamə, həmçinin mühasibat uçotunun başlıca prinsipləri, maliyyə hesabatlarının auditi qaydası və bunlarla bağlı digər məsələlər öz əksini tapmışdır. Mühasibat uçotun aparılması və maliyyə hesabatlarının tərtib olunması üzrə ayrı-ayrı məsələlər Avropa İttifaqının aşağıdakı digər direktivlərində öz əksini tapmışdır:

1. Şirkətlər haqqında əsas informasiyaların açıqlanması üzrə;
2. Nizamnamə kapitalı və onun dəyişilməsinin uçotu üzrə;
3. Şirkətlərin birləşməsi problemləri üzrə;
4. İllik maliyyə hesabatlarını üzrə;
7. Birləşdirilmiş (Konsolidə olunan) illik maliyyə hesabatlarının tərtibi üzrə;
8. Auditorların peşəkarlıq səviyyəsinin müəyyən edilməsi üzrə;
11. Filiallarla bağlı məlumatların açıqlanması tələbləri üzrə;
13. Təkilatın nəzarət səhm paketinin əldə edilməsi təklifləri üzrə.

Sadalanan direktivlərin Avropa İttifaqının üzvü olan ölkələrdə tətbiqinə nəzarəti Avropa Komissiyası və Avropa Məhkəməsi həyata keçirir. Ümumiyyətlə, həmin Direktivlər Avropa İttifaqı ölkələrində çox geniş həcmdə tətbiq olunmaqdadır. Avropa Komissiyasının maliyyə informasiyaları şöbəsinin müdiri Karen Van Xale Mühəsibat Uçotu Problemləri üzrə XV Ümumdünya Konqresindəki məruzəsində (Parisdə) köstərmişdir ki, Direktivlərdən Avropanın 4 milyona yaxın şirkəti istifadə edir.

Nəhayət Avropa İttifaqı 2002-ci ildə bu istiqamətdə son addım atmışdır. İttifaqın qərarına görə qiymətli kağızları fond birjasında dövriyyədə olan bütün Avropa şirkətləri 2005-ci ildən etibarən özlərinin birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına uyğun şəkildə tərtib etməlidir. Şirkətlər tərəfindən beynəlxalq standartlar səviyyəsində fərdi maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsi isə 2007-ci ildən başlanılması nəzərdə tutulmuşdur.

Bununla yanaşı, Avropa İttifaqı Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına üstünlük versə də, bu standartları olduğu kimi öz ölkələrində tətbiq edilməsi barədə yekun nəticəyə gəlməmişdir.

Hazırda Avropa İttifaqı Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarını iştirakçı-ölkələrin dilinə çevirməklə məşğuldur. Bundan sonra Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının müvafiq tərcümələri Avropa İttifaqının qaydalarına uyğun tanınma prosedurlarını (mərhələlərini, əməliyyatlarını) keçməlidir.

Nəticədə, həmin qərar sözü gedən problemi tam aradan qaldırmamışdır.

Başqa sözlə, mühəsibat uçotunun standartlaşması ilə bağlı ilk təşəbbüslərin meydana gəldiyi dövrdən bu günədək dünya iqtisadi

ictimaiyyətinə təklif Maliyyə Hesabatları Beynəlxalq Standartları və ya regional, digər standartlar əsasında mühasibat uçotunun aparılması və maliyyə hesabatlarının hazırlanması və qəbul edilməsi barədə diskussiyalar davam edir.

Ölkələrin bir qrupu belə hesab edir ki, GAAP sisteminə (Generally Accepted Accounting Principles mühasibat uçotunun ümumi qəbul olunan prinsipləri) üstünlük verilməlidir. Bu standartlar ABŞ-da hazırlanmışdır. Səhmləri Amerikanın maliyyə bazarlarında tədavi olunan ölkələrin aparıcı şirkətləri də GAAP sistemindən istifadə edirlər.

Digər qrupa daxil olan ölkələr Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin fəaliyyətini dəstəkləyərək, onların hazırladığı standartlara üstünlük verir.

Avropa İttifaqı Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin mövqeyinə dəstək verdikdən sonra mübahisə Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin fəaliyyətini dəstəkləyən ölkələrin xeyrinə dəyişdi.

Son illərdə Dünya Bankı da Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin mövqeyini müdafiə edir.

Bu məsələ ilə bağlı sözü gedən bank tərəfindən dünyanın müxtəlif regionlarında çoxsaylı layihələr maliyyələşdirilmiş və hazırda bu proses davam etməkdədir.

Həmçinin, Dünya Bankının mövqeyini dəstəkləməklə bir sıra aparıcı beynəlxalq maliyyə institutları (məsələn, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası, Asiya İnkişaf Bankı və digər maliyyə institutları) da həmin standartlara üstünlük verməyə başladılar.

Amerikanın bir sıra şirkətləri də mühasibat uçotunun harmonizasiyası məsələsinin həllində Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ilə

nəzərdə tutulan prinsiplərə əsaslanmaqla maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsini dəstəkləyir.

Bu səbəbdən ABŞ Konqresi də öz növbəsində mühasibat uçotunun beynəlxalq səviyyədə standartlaşdırılması üzrə işlərin sürətləndirilməsini məqsədəuyğun hesab etmişdir.

Bununla əlaqədar, Qərbdə 90-cı illərdə Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları və GAAP sistemində mövcud olan prinsiplərin razılaşdırılması üzrə kompleks işlərin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan proqram qəbul olunmuşdur. Bu zaman istinad nöqtəsi kimi Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının prinsipləri əsas götürülmüşdür. Həmin işin başa çatdırılması müddəti kimi 1998-ci ilin mart ayı nəzərdə tutulurdu. Daha sonra bu müddət 2002-ci ilədək artırılsa da, yenə də proqram başa çatdırılmadı.

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitə ilə Qiymətli Kağızlar üzrə Beynəlxalq Təşkilat arasında həmçinin bir çox məsələlərin həllində razılıq əldə olunmuşdur. Belə ki, Qiymətli Kağızlar üzrə Beynəlxalq Təşkilat maliyyə hesabatlarının unifikasiyasının zəruriliyi barədə qərarını açıqlamaqla artıq 2000-ci ilin may ayında Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin hazırladığı standartları təsdiqlədi. Lakin qeyd edilən təsdiqləmə şərti xarakter daşıyırdı, çünki həmin təşkilatın nizamlayıcı orqanlarına (və ya müvafiq strukturlarına) sözü gedən standartlarda göstərilən prinsiplərin olduğu kimi qəbul edilməsinə münasibətdə sərbəstlik hüququ verilmişdir.

Maliyyə hesabatlarının beynəlxalq səviyyədə harmonizasiyası və unifikasiyası ilə bağlı standartlaşmanın zəruriliyi Mühasiblərin XVI Ümumdünya Konqresində (2002-ci ilin noyabrında Honkonqda) çox ciddi müzakirə obyektinə çevrildi. Konqresin mövzusu belə adlanırdı: «Yeni iqtisadiyyatda mühasiblərin rolu». Burada çıxış edən görkəmli alimlərin və

tanınmış mühasibat uçotu mütəxəssislərinin əksəriyyəti qeyd etmişdir ki, mühasiblərin fəaliyyətində ciddi islahatlar aparılmalı və «XXI əsr üçün mühasibat uçotunun daha məhsuldar modeli» yaradılmalıdır. Bu mevkəyi Mühasiblərin Beynəlxalq Federasiyasının Prezidenti Tsuqzuxi Fujinuma və MHBS üzrə Komitənin indiki sədri Devid Tvid də müdafiə etdilər. O, öz məruzəsində qeyd edirdi ki, hazırki Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları və GAAP mühasibat uçotu və maliyyə hesabatlarının vahid beynəlxalq universal sistemi rolunu oynaya bilməz. Onun fikrinə görə mövcud Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları əsasında elə bir sistem işlənib hazırlanmalıdır ki, o hər iki sistemin müsbət cəhətlərini özündə əks etdirmiş olsun.

Nəzərə almaq lazımdır ki, dünya ölkələrinin əksəriyyətində milli mühasibat uçotu standartlarının qəbul edilib-edilməməsi bir orqandan asılı olmayıb. Bu standartların yaradılması ilə məşğul olan bir sıra strukturlardan asılıdır. Misirin Mühasiblər və Auditorlar Assosiasiyasının prezidenti Məhəmməd Yəhya Mühasibat Uçotunun Problemləri üzrə XV Beynəlxalq Konqresdə (Paris, 1997) məruzəsində qeyd etmişdir ki, onun tədqiqat apardığı 21 ölkənin hər birində mühasibat uçotu standartlarının hazırlanılması ilə 6, bəzən də daha çox strukturlar məşğul olur. Belə strukturlara aşağıdakılar aiddir: 1. Mühasiblər və Auditorlar Assosiasiyası; 2. Qanunvericilik orqanları; 3. Birja komissiyaları; 4. Mərkəzi banklar; 5. İnstitutlar və digər elmi müəssisələr; 6. Vergi orqanları və digər təşkilatlar.

Sadələn strukturların hər birinin sözü gedən standartların hazırlanılmasında iştirakı dərəcəsi də müxtəlifdir. M.Yəhyanın məlumatlarına görə bu işdə aparıcı rol peşəkar mühasibat təşkilatlarının (32%) üzərinə düşür. Eyni zamanda, qanunvericilik orqanlarının payı 18 %, birja komissiyalarının payı-14%, bankların payı-13%, vergi orqanların payı-9%, digər strukturların payı isə 14 %-ə bərabər olmuşdur.

Ümumiyyətlə, hər hası bir ölkədə bir neçə qurum tərəfindən milli mühasibat uçotu standartlarının hazırlanılması prosesində vahid mərkəzdən əlaqələndirmə sistminin olmaması bir sıra problemlərin yaramasına səbəb ola bilər. Belə ki, standartların yaradılması prosesində təkrarlamalara yol verilə və mühasibat uçotunun beynəlxalq səviyyədə harmonizasiyası, habelə unifikasiyası ilə əlaqədar qeyd olunan proseslər mürəkkəbləşməyə doğru meyli edə bilər. Bu təkcə mühasibat uçotu üzrə aparılan işlərin pərakəndəliyi ilə deyil, həmçinin də həmin qurumların hüquqi statusunun müxtəlifliyi ilə əlaqədardır.

Hər halda qeyd edilən obyektiv və subyektiv amillərə baxmayaraq, maliyyə hesabatlarının beynəlxalq səviyyədə standartlaşması ildən ilə hiss ediləcək dərəcədə sürətlənməkdədir.

1.3. Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Fondunun yaranması və onun qarşısında duran vəzifələr

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitə (The International Accounting Standards Committee) 29 iyun 1973-cü ildə Avstraliyada toplanmış bir sıra ölkələrin (Avstraliya, Kanada, Fransa, Almaniya, Yaponiya, Meksika, Niderland, Birləşmiş Krallıq və İrlandiya, həmçinin Amerika Birləşmiş Ştatları) peşəkar mühasibat uçotu qurumlarının razılığı əsasında yaradılmışdır. Bu Komitəni maliyyələşdirən əlavə peşəkar mühasibat uçotu qurumları növbəti illərdə həmin Komitəyə üzv olmuşdur.

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitə 1977-ci ildə yaradılan Mühasiblərin Beynəlxalq Federasiyası ilə sıx əməkdaşlıq edir. Onların arasında əməkdaşlıq haqqında birgə saziş imzalanmışdır. Lakin bu

Komitə Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının hazırlanılması və dərc olunması məsələlərində tam muxtariyyət hüququna malik idi.

11 oktyabr 1992-ci ildə Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin qəbul etdiyi Nizamnaməsinə əsasən onun qarşısında aşağıdakı vəzifələri qoymuşdur:

a) ictimai mənafeəldən asılı olmayaraq Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının hazırlanması və dərc etdirilməsi;

b) maliyyə hesabatlarının təqdim olunması ilə əlaqədar mühəsibat uçotu standartlarının və prosedurlarının təkmilləşdirilməsi və harmonizasiyası üzrə işlərin görülməsi.

Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin strukturu aşağıdakılardan ibarət idi:

- **Şura** - Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin fəaliyyətini idarə edən və Mühəsibat Uçotu Standartlarının hazırlanması və qəbul edilməsini təşkil edən qurum;
- **Məsləhət Qrupu** – mühəsibat uçotu sahəsində maraqlı olan çoxsaylı beynəlxalq təşkilatları təmsil edən məsləhət qurumu;
- **Məsləhət Şurası** – müxtəlif region və ixtisasları təmsil edən, habelə maliyyə hesabatlarının beynəlxalq standartlarına maraq göstərən hüquqi və fiziki şəxslərdən ibarət qurum;
- **Şərhlər üzrə Daimi Komitə (Standing Interpretation Committee)** – Şurası tərəfindən təsdiq edilən Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının tətbiqi üzrə Şərhləri işləyib hazırlayan qurum;
- **İşçi Komitələr** – gündəlikdə duran fərdi layihələr üzrə ekspert işçi qrupları.

8 ildən sonra (1981-ci ildə) 12 daimi nümayəndədən və 2 müşahidəçidən ibarət Məsləhət Qrupu yaradıldı. Bu təşkilatda yalnız hökumətlərarası təşkilatlar təmsil olunurdu.

1982-ci ildə Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitəni (Komitə) maliyyələşdirən üzvlər Mühasiblərin Beynəlxalq Federasiyasının ([International Federation of Accountants \(IFAC\)](#)) üzvü olan bütün peşəkar mühasibat qurumlarını əhatə etmişdir.

Mühasibat Uçotu Standartlarının hazırlanması və qədul edilməsi ilə bağlı Komitənin fəaliyyətini idarə etmək üçün üzvlük əldə etmiş 13 ölkəni və 3 müxtəlif təşkilatı təmsil edən nümayəndələrindən ibarət Şura (idarə heyəti) yaradılmışdır. Hər bir üzvlük ümumilikdə 2 “nümayəndə” və 1 “texniki məsləhətçi” ilə təmsil olunurdu.

Təmsilçilər mühasibat uçotu sahəsində təcrübə, biznes (xüsusilə beynəlmiləl biznes), maliyyə təhlili, mühasibat uçotu sahəsində təhsil və milli standartların hazırlanması da daxil olmaqla çox geniş təcrübəyə malik idilər. Bundan başqa, Şuranın tərkibinə müzakirələrdə iştirak edən, lakin səsvermə hüququna malik olmayan bir neçə müşahidəçi üzvləri (Qiymətli Kağızların Komissiyaları üzrə Beynəlxalq Təşkilat, Maliyyə Uçotu Standartları üzrə Şura və Avropa Komissiyasının nümayəndələri) daxil edilmişdir.

1995-ci ildə Komitənin Şurası Məsləhət Şurasını yaratdı. Məsləhət Şurasının heyətinə mühasibat uçotu sahəsindəki görkəmli alimlər, habelə biznes nümayəndələri və maliyyə hesabatlarının digər istifadəçiləri daxil edildi. Məsləhət Şurasının fəaliyyət sferasına aşağıdakılar daxil edildi:

a) idarə heyətinin strategiyası və planlaşdırılmasına qiymət verilməsi və onun şərh edilməsi;

b) qarşıda duran məqsədlərə nail olunması və öz vəzifələrinin yerinə yetirilməsi üzrə idarə heyətinin işinin səmərəliliyi barədə illik hesabatın hazırlanması;

c) Komitənin işində iştirakın təbliğ olunması və onun mühasiblər, işgüzar adamlar, maliyyə hesabatı istifadəçiləri və digər maraqlı şəxslər tərəfindən qəbul olunması;

d) Komitənin müstəqilliyinə xələl gətirməmək şərti ilə onun maliyyələşmə mənbələrinin axtarılması və maliyyə resurslarının əldə edilməsi;

e) Komitənin büdcəsinin və maliyyə hesabatlarının yoxlanılması.

Məsləhət Şurası Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının hazırlanılmasında bilavasitə iştirak etmir. O yuxarıda qeyd olunan vəzifələri yerinə yetirməklə Komitənin işinə inamı artırır və möhkəmlənməsinə kömək göstərir.

1996-cı ildə Komitənin Şurası daha bir qurum – Şərhlər üzrə Daimi Komitəni yaratdı. Bu qurumun fəaliyyəti qəbul edilmiş standartların tətbiqi üzrə Şərhlərin layihələrinin hazırlanması, həmçinin onların təcrübədə istifadəsi zamanı qarşıya çıxan yeni problemlərin həlli ilə məşğul olmaqdan ibarətdir.

Komitənin Şurası tərəfindən prosedur qaydalarına uyğun olaraq standartların hazırlanması və qəbul olunması üçün işçi qrupu yaradıldı.

Həmin qrupa icbari qaydada idarə heyətinin üzvlərindən biri rəhbərlik edir. Qrupun tərkibinə Komitənin fəaliyyətini müdafiə edən ən azı üç ölkənin nümayəndəsinin daxil edilməsi nəzərdə tutulmuşdur. İşçi qrupunun maksimum sayı məhdudlaşdırılmır. Zəruri hallarda qrupun rəhbəri hazırlanılan standartların müxtəlif aspektləri üzrə ekspertləri də cəlb edə bilər.

Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartlarının hazırlanması zamanı qrupun funksional vəzifələrinə geniş iş kompleksi daxildir. Qrup, hər şeydən əvvəl hər bir beynəlxalq standartın əsas parametrlərini müəyyənləşdirməli, istifadə edilən müvafiq milli standartları öyrənməli və

təhlil etməli, son nəticədə Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının başlıca konsepsiyasını hazırlamalı və baxılmaq üçün idarə heyətinə təqdim etməlidir.

Konsepsiya Şurasının üzvlərinin ən azı üçdə ikisi tərəfindən bəyənilməli halda, layihə kimi dərc etdirməklə müxtəlif ölkələrin peşəkar mühasibat qurumlarına və müvafiq orqanlarına, Qiymətli Kağızlar bazarına, Mühasibat Uçotu Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin üzvü olan ölkələrə, digər maraqlı tərəflərə rəy üçün göndərilir.

İşçi qrupu müəyyən edilən müddət ərzində Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının tənzimlənməsi üzrə daxil olmuş bütün irad və təklifləri öyrənməli və müvafiq düzəlişləri həyata keçirməlidir. Dəqiqləşdirilmiş layihə idarə heyətinə təqdim edildikdən sonra onun üzvlərinin dördə üçünün səs çoxluğu ilə təsdiq olunur. Təsdiq olunmuş müvafiq beynəlxalq standart ingilis dilində dərc etdirilir və təsdiq edildiyi tarixdən qüvvəyə minir.

Mühasibat uçotunun harmonizasiyasının daha optimal istiqamətlərinin seçilməsi problemləri üzrə ciddi müzakirələrin aparılması Komitənin fəaliyyətində bir sıra əsaslı dəyişikliklərin edilməsi zəruriyyətini yaratmışdır.

Belə ki, təxminən 25 illik dövrü əhatə edən fəalılıqtdən sonra Komitə 1997-ci ildə dünya miqyasında standartların hazırlanmasında öz rolunun artırması üçün milli (ənənəvi) mühasibat uçotu standartları ilə yüksək keyfiyyətli qlobal mühasibat uçotu standartları arasında uyğunluğun yaradılması qərarına gəlmişdir. Bu səbəbdən Komitənin fəaliyyətində bir sıra əsaslı dəyişikliklərin edilməsinə ehtiyac yaranmışdır.

Bu məqsədə nail olmaq üçün 1997-ci ildə Komitə aparılan strategiyasını yenidən nəzərdən keçirmək üçün Strateji İşçi Partiyası yaratdı.

1998-ci ilin dekabrında Strateji İşçi Partiya özünün Məruzəsini müzakirə sənədi kimi dərc etdirdi. Sözü gedən məruzə ilə bağlı təqdim olunan şərhlər nəzərə alınmaqla Strateji İşçi Partiya 1999-cu ilin Noyabr ayında özünün Yekun Təvsiyələrini dərc etdirdi.

Komitənin Şurası Venesiya şəhərində 1999-cu ilin dekabr ayında keçirdiyi iclasda Strateji İşçi Partiya tərəfindən dərc olunmuş Yekun Təvsiyələrini yekdilliklə təsdiq etdi.

Komitənin üzvü olan qurumları 2000-ci ilin may ayında eyni şəkildə həmin Təvsiyələri təsdiq etdi.

1999-cu ilin dekabr ayının 15-də Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin İdarə Heyəti Müvəkkil Şəxslərin namizədliyini irəli sürmək üzrə xüsusi komitəni təsdiq etdi.

Bundan sonra namizədlərdən seçilməklə 19 nəfərdən ibarət Müvəkkil Şəxslərin Şurası yaradıldı.

2000-ci il may ayının 24-də Edinburq şəhərində Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin üzvləri Müvəkkil Şəxslər Şurasını və onun sədri cənab Pol Völkeri (ABŞ-ın Federal Ehtiyatlar Sisteminin Direktorlar Şurasının keçmiş sədrini) təsdiq etdi.

Komitənin stratediyasını əks etdirən qəbul olunmuş Təvsiyələr əsasında 1 iyul 2000-ci ildə onun yeni Nizamnaməsi qüvvəyə mindi.

Bundan sonar, Müvəkkil Şəxslər Şurası Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlar üzrə Komitənin İdarə Heyətinə yeni sədrini cənab Deyvid Tvindini (Mühasibat Uçotu Standartları üzrə Britaniya Şurasının sədrini vəzifəsini icra edən) təsdiq etdi.

Dəyişiklərin aparılması nəticəsində Komitənin yeni Nizamnaməsində əsasən onun məqsədləri kifayət qədər genişləndirilmiş və aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilmişdir:

a) istifadəçilərin maraqları baxımından tələb olunan müvafiq maliyyə hesabatlarında yüksək keyfiyyətli, şəffaf və müqayisə edilə bilən informasiyanın açıqlanması məqsədi ilə qlobal mühasibat uçotu standartlarının vahid sistemini hazırlanması;

b) standartlarda verilən məlumatların geniş yayılması və onlara ciddi əməl olumasının təmin edilməsi;

c) mühasibat uçotu və hesabatlılıq üzrə məsələlərin ən optimal həlli baxımından milli (əənənəvi) mühasibat uçotu standartlarının maliyyə hesabatlarının beynəlxalq standartlarına maksimum dərəcədə uyğunluğunun təmin edilməsi.

Əvvəlki Nizamnamədən fərqli olaraq yeni Nizamnamə ilə bir idarəetmə orqan (Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin Şurası) əvəzinə iki əsas orqan (Müvəkkil əxslər və İdarə Heyəti) müəyyən olunmuşdur.

Müvəkkil Şəxslər səlahiyyətlərinə və vəzifələrinə aşağıdakılar daxildir:

- idarə heyətinin üzvlərinin təsdiqi, onlarla müqavilələrin bağlanması və onlara qarşı tələblərin müəyyən edilməsi;

- Maliyyə Hesabatlarının Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitənin və Standartlar üzrə Məsləhət Şurasının üzvlərinin təyin edilməsi;

- Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin il bə il strategiyasının nəzərdən keçirilməsi və onun səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi nəzərdən keçirilməsi;

- Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin illik büdcəsinin təsdiqi və maliyyələşdirmə metodikasının müəyyən edilməsi;

- Müvəkkil Şəxslərin Mühasibat uçotu standartları ilə bağlı texniki işlərdə iştirak etməməsi şərti ilə bu standartlar üzrə ümumi strateji məsələlərin təhlilinin aparılması, Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq

Standartları üzrə Komitənin fəaliyyətinə informasiya dəstəyinin həyata keçirilməsi və Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına ciddi əməl olunmasının təsvir edilməsi;

- İdarə Heyətinin, Maliyyə Hesabatlarının Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitənin və Standartlar üzrə Məsləhət Şurasının fəaliyyət prosedurunun müəyyənləşdirilməsi və ona düzəliş edilməsi;

- Standartlar üzrə Məsləhət Şurası ilə məsləhətlərin həyata keçirilməsini, səsvermə prosesi ilə əlaqədar tələblərə əməl olunması şərti ilə düzəlişlərin ilkin layihəsinin ictimai müzakirəyə təqdim edilməsini nəzərə almaqla, qəbul edilmiş qaydalara uyğun olaraq Nizamnaməyə düzəlişlərin təsdiq edilməsi

- Hüquqi şəxsin yaradılmasından sonra Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin əldə etdiyi xalis aktivlərinin həmin təşkilata verilməsi;

- İdarə Heyətinə, Maliyyə Hesabatlarının Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitəyə və Standartlar üzrə Məsləhət Şurasına verilmiş səlahiyyətləri istisna olmaqla, Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin bütün səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi.

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin İdarə Heyəti tanınmış şəxslərdən ibarət namizədlərin irəli sürülməsi üzrə komitə yaradır. Bu komitə müxtəlif rekiionlarda və fəaliyyət sferalarında zəngin təcrübəyə malik olan şəxslərdən Müvəkkil Şəxslər qrupu seçir. Onların sayı 19 nəfərlə məhdudlaşır.

Eyni zamanda dünyanın müxtəlif rekiionları üzrə bu nümayəndələrin kvotası müəyyənləşdirilir. Müvəkkil şəxslərin tərkibinə daxil edilən nümayəndələrin altısı Şimali Amerika ölkələrindən, altısı Avropadan, dördü Sakit Okean regionundan və üçü isə digər regionlardan olmalıdır.

Müvəkkil Şəxslərin müəyyən edilməsi və seçilməsi qaydasına əsasən onlardan 8-i Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin üzvü olan ölkələrin təşkilatları tərəfindən irəli sürülməlidir. Həmin 8 (səkkiz) yerə 5 (beş) namizəd Beynəlxalq Mühasiblərin Beynəlxalq Federasiyası tərəfindən təklif edilə bilər. Sözügedən beş namizəddən adətən ikisi aparıcı beynəlxalq auditor şirkətlərinin rəhbərləri (baş partnyorları) olmalıdır.

8 yerdən qalan 3 yerə namizədlər müvafiq olaraq bir nəfər maliyyə hesabatlarını tərtib edən beynəlxalq təşkilatdan, bir nəfər maliyyə hesabatlarının istifadəçilərindən və bir nəfər isə tədris müəssisəsindən nümayəndə daxil edilməlidir.

Müvəkkil Şəxslərin yerdə qalan 11 nəfər üzvünü isə Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin müstəqil qaydada seçir.

Nizamnamədə həmçinin kadrların rotasiyası nəzərdə tutulmuşdur. Müvəkkil Şəxslər vəzifəyə üç il müddətinə təyin olunurlar.

Bunun la belə, onların səlahiyyət müddəti bir dəfə də artırıla bilər. Varisliyi təmin etmək məqsədi ilə ilk Müvəkkil Şəxslərin səlahiyyət müddəti müxtəlif vaxtlarda bitə bilər. Yəni, onlardan bəziləri 4-5 ildən sonra istefaya gedə bilər.

Rotasiya üzrə işlərin aparılması ilə Müvəkkil Şəxslər məşğul olmalıdır.

Rotasiya prosesində Nizamnaməyə uyğun surətdə regionlardan və təşkilatlardan nümayəndəliklərin yuxarıda göstərilən «limitinə» əməl edilməlidir.

Müvəkkil Şəxslər İdarə Heyətinin üzvlərinin sayını 17-dən 14-ə endirmişdir ki, həmin 14 üzvdən 12-si İdarə Heyətində daimi əsasla komitənin işçiləri kimi tam iş günü, 2-si isə natamam iş günü ilə işləməlidir.

İdarə Heyətinə üzvlərin seçilməsi üçün əsas meyar göstəricisi peşəkarlıq səviyyəsi hesab olunur.

Eyni zamanda Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarından istifadə edən müxtəlif təbəqələrin və kateqoriyaların mənafeləri balansını təmin etmək üçün müəyyən məhdudiyətlər (normativlər) nəzərdə tutulur. Konkret surətdə İdarə Heyətinin 14 üzvü arasında ən azı 5 nəfər təcrübəli auditor, 3 nəfər maliyyə hesabatlarından istifadə etmək təcrübəsinə malik olan mütəxəssis və 1 nəfər - ali məktəbdə uçotdan dərs demək stajı olan müəllim olmalıdır.

İdarə Heyətinin 12 üzvünün 7-si daimi əsasla işləməklə mühasibat uçotunun və maliyyə hesabatlarının hazırlanması üzrə müvafiq müqavilələrin həyata keçirilməsinə məsuliyyət daşıyırlar.

İdarə Heyətinin üzvləri Müvəkkil Şəxslər tərəfindən 5 il müddətinə təyin olunur. Lakin həmin şəxslərin öz vəzifələrindən eyni vaxtda getmələrinə yol verilməməsi üçün yeni Nizamnamədə İdarə Heyətinin üzvlərinin bir qrupunun 3 il, digər qrupunun 4 il və başqa bir qrupunun isə 5 il müddətinə seçilməsi qaydası nəzərdə tutulur.

Kadrların qeyd edilən rotasiyası prinsipləri Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin digər strukturları üçün də səciyəvidir.

2001-ci ilin birinci yarısında Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin yeni İdarə Heyəti formalaşdırıldı.

Müvəkkil Şəxslər Şurası 2001-ci ilin mart ayının 8-də Brüsseldə keçirilən iclasında Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin yeni Nizamnaməsinə uyğun olaraq Mühasibat uçotu Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin adı Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası (International Accounting Standards Board)) kimi kimi adlandırılmışdır.

Bundan başqa, Şərhlər üzrə Daimi Komitə (Standing Interpretation Committee) Maliyyə Hesabatlarının Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə (International Financial Reporting Interpretations Committee) adlandırılmışdır.

Həmçinin, 8 mart 2001-ci ildə ABŞ-ın Delaver ştatının qanunları əsasında qeyri-kommersiya korporasiyası kimi fəaliyyət göstərən “Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Komitəsinin Fondu” (International Accounting Standards Committee Foundation) adlı müstəqil Fond yaradılmışdır.

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası da yeni yaradılmış Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Komitəsi Fondunun (International Accounting Standards Committee Foundation) nəzdində fəaliyyət göstərməyə başladı.

1 aprel 2001-ci ildə Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının hazırlanması üzrə Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitənin səlahiyyətləri yeni yaradılmış Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının Şurasına verildi.

Yeni yaranan Şura hüquqi varisi olduğu Komitə tərəfindən hazırlanmış Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarını yenidən qəbul etmiş və həmin tarixdən etibarən hazırlanacaq standartları isə Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları kimi adlandırılmasını qərara almışdır.

2001-ci ilin iyun ayında Standartlar üzrə Məsləhət Şurasının yeni tərkibi formalaşdırıldı. Onun tərkibinə müxtəlif qitələrdən olan 29 ölkəni (o cümlədən Rusiya) və 5 Beynəlxalq təşkilatı (o cümlədən, Ümumdünya Bankı, Beynəlxalq Mühasiblər Federasiyası, Qiymətli Kağızlar üzrə beynəlxalq təşkilat) təmsil edən 49 mütəxəssis daxil edilmişdir.

Beləliklə, 2001-ci ilin ikinci yarısının əvvəlinə yeni Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Komitəsi Fondunun strukturlarının yaradılması üzrə işlərin əsas hissəsi başa çatdırıldı.

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları Fondunun Nizamnaməsinə 1 iyun 2005-ci il tarixdə edilmiş dəyişikliklərə əsasən Müvəkkil Şəxslərin sayı 22 nəfər (ilkin olaraq Müvəkkil Şəxslər Şurasına 19 müvəkkil şəxs daxil idi) olmuşdur. Müvəkkil Şəxslərin coğrafi balansına əsasən onlardan 6-sı Şimali Amerika, 6-sı Avropa, 6-sı Asiya/Okeaniya regionundan, 4-ü isə digər regionlardan ola bilər. Müvəkkil şəxslərin seçilməsi Müvəkkil Şəxslər Şurası tərəfindən həyata keçirilir. Bu Şura müvəkkil şəxsləri seçmək üçün prosedurları özü müəyyən edir. Bu məqsədlə Şura Müvəkkil Şəxslərin Təyin Edilməsi üzrə Məsləhət Qrupu yaratmışdır. Müvəkkil şəxslər əksər məsələlər üzrə adi səs çoxluğu prinsipi əsasında qərar qəbul edir. Nizamnamədə dəyişikliklərin aparılması üçün isə yalnız səsli səsli 3/4 hissəsinin toplanması tələb olunur.

31 Mart 2010-cu il tarixdən etibarən Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Komitəsi Fondu (International Accounting Standards Committee Foundation) Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları Fondu (International Financial Reporting Standards Foundation) adlandırılmışdır.

Həmin tarixdən, sözü gedən qurumun strukturunda müəyyən dəyişikliklər edilmiş və onun 2010-cu ilə olan quruluşunu aşağıdakı kimi şərh etmək olar:

- **Monitoring Şurası (Monitoring Board)** – Monitoring Şurası Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları Fondu ilə dövlət idarəetmə orqanları arasında əlaqə yaratmaq məqsədilə yaradılmışdır. Bu Şuranın yaradılmasının əsas səbəblərindən biri də standartların hazırlanması prosesinin müstəqilliyini saxlamaqla Maliyyə Hesabatlarının

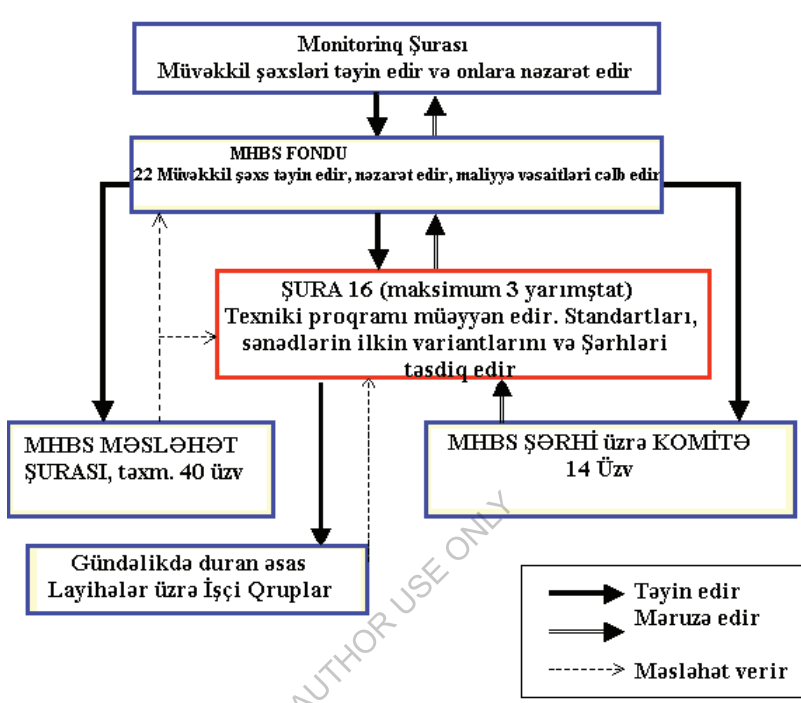
Beynəlxalq Standartları Fondunun ictimai hesabatlılığının artırılmasıdır. Monitoring Şurasına Avropa Komissiyası, Yaponiya Maliyyə Xidmətləri Agentliyi, Amerika Birləşmiş Ştatlarının Qiymətli Kağızlar və Mübadilə üzrə Komissiyası, Qiymətli Kağızlar Komissiyası üzrə Beynəlxalq Təşkilatın İnkişaf Etməkdə Olan Bazarlar üzrə Komitəsi və həmin Texniki Komitəsindən olan aparıcı şəxslər daxildir. Monitoring Şurası Müvəkkil Şəxslərinə nəzarət edir, Müvəkkil Şəxslərin namizədliyinin təqdim edilməsi prosesində iştirak edir və onların Müvəkkil şəxs kimi təyinatlarını təsdiq edir.

- **Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları Fondu ([IFRS Foundation](#))** – Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının işinə, strukturuna, strategiyasına nəzarət edir və maliyyə vəsaitlərinin cəlb edilməsi üzrə cavabdehliyə malikdir.
- **Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası ([IASB](#))** – Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının (IFRS) və ilkin layihələrin hazırlanması və təsdiq olunması, eləcə də Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının Şərhi üzrə Komitə tərəfindən hazırlanmış Şərhlərin təsdiq edilməsi üzrə müstəsna hüquqa malikdir. Şuranın 16 üzvü vardır ki, bunlardan 13-ü tam iş günü, ən çoxu 3 nəfər isə yarımştat olmaqla fəaliyyət göstərirlər.
- **Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları üzrə Məsləhət Şurası ([IFRS Advisory Council](#))** – Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasına və Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları Fonduna məsləhətlər verir. Həmin Şura 31 Mart 2010-cu il tarixədək Standartlar üzrə Məsləhət Şurası adlanırdı (Standards Advisory Council). Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları Fondunun Nizamnaməsinə əsasən Məsləhət Şurasının 30 və ya daha çox üzvü ola bilər. Həmin üzvlər Müvəkkil Şəxslər tərəfindən 3 il müddətinə seçilirlər. Məsləhət Şurasının

Müvəkkil şəxslər tərəfindən təyin edilən müstəqil sədri var. Bu Şura bir qayda olaraq ildə 3 dəfə açıq dinləmələr şəklində görüşlər keçirir.

- **Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının Şərhi üzrə Komitə** ([IFRS Interpretations Committee](#)) 31 Mart 2010-cu il tarixədək Maliyyə Hesabatlarının Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə adlanırdı (International Financial Reporting Interpretations Committee (İFRİC)). Həmin Komitə Mühəsibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası tərəfindən təsdiq edilmək üçün **Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının Şərhlərini** təkmilləşdirir və yeni Şərhlərin Layihəsini işləyib hazırlayır. Komitənin 14 üzvü var və onlar Müvəkkil Şəxslər tərəfindən təyin edilir. Bu Komitənin üzvləri əmək haqqı almır, lakin onların bütün xərclərinin əvəzi ödənilir. Komitə bir qayda olaraq hər ay açıq dinləmələr şəklində olan görüşlər keçirir.
- **İşçi** Qruplar – gündəlikdə duran fərdi layihələr üzrə ekspert işçi qruplarıdır.

Hazırkı Mühəsibat Uçotu Beynəlxalq Standartları Şurasının strukturunun diaqramı

1.4. Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının hazırlanması və qəbul olunması prosedurları

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları dünyanın müxtəlif ölkələrindən olan təşkilatların da cəlb olunduğu “zəruri prosedurlar” adlı beynəlxalq müzakirə prosesinin gedişatında hazırlanır.

Zəruri prosedurlar altı (6) mərhələni özündə birləşdirir.

- I. Proqramın müəyyən edilməsi
- II. [Layihənin](#) planlaşdırılması
- III. Müzakirə sənədlərinin hazırlanması və dərc etdirilməsi
- IV. İlk layihələrin hazırlanması və dərc etdirilməsi

V. Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartının hazırlanması və dərc etdirilməsi

VI. Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı dərc edildikdən sonrakı prosedurlar

a) Proqramın müəyyən edilməsi

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası yüksək keyfiyyətli mühasibat uçotu standartları hazırlamaqla bütün maliyyə hesabatı istifadəçiləri üçün dəyərli olan yüksək keyfiyyətli informasiyalarla bağlı tələblərin qoyulmasına çalışır.

Yüksək keyfiyyətli informasiya eyni zamanda maliyyə hesabatlarını tərtib edənlər üçün də dəyərli məlumatlardır.

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası standarta əlavə edilməsi üçün potensial maddələrin proqrama əlavə olunmasının zəruriliyini əsasən investorların rəylərinə (fikirlərinə) istinad edərək qiymətləndirir. Bu zaman Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası aşağıdakıları nəzərə alır:

- Təqdim edilən informasiyanın onun istifadəçiləri üçün əhəmiyyətini və həmin informasiyanın təmin edilə bilən etibarlılığını;
- Mövcud idarəetmənin mümkün olub-olmamasını;
- Artan uyğunluğun mümkünlü
- Hazırlanmalı olan standartın keyfiyyətini;
- Resursların məhdudluğunu.

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası gələcək proqramın müəyyən edilməsinə kömək etmək məqsədilə öz işçi heyətindən Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının diqqətindən heç nəyin

yayınmaması üçün məsələləri (problemləri) müəyyənləşdirmək, nəzərdən keçirmək və qaldırmağı tələb edilir.

Yeni məsələlər Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının Konseptual Əsaslarında baş verən dəyişikliklərdən də yarana bilər. Bununla yanaşı, Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası potensial proqram maddələrini standart hazırlayan digər qurumların və maraqlı tərəflərin (Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları Məsləhət Şurası və Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının Şərhi üzrə Komitənin) şərhlərini, heyət araşdırmalarını və digər tövsiyələrini nəzərə almaqla məsələ qaldırır və müzakirə edir.

Standartların mövcud nəşrlərinin şərh edilməsi, yenidən baxılması və ya düzəliş edilməsi ilə bağlı Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasına daxil olan qurumlar tərəfindən ona müraciətlər edilir. Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının işçi heyəti bütün belə müraciətləri nəzərə alır, qaldırılmış əsas problemi ümumiləşdirir və vaxtaşırı Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasına təqdim edir.

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının iclasları (görüşləri)

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının iclaslarında Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının potensial layihələri ilə bağlı müzakirələr aparılır və onun yeni layihələr barədə qərar qəbul edilir. Belə qərarlar qəbul edilməmişdən əvvəl Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası təklif edilən proqram maddələri və onun prioritetləri barədə Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları üzrə Məsləhət Şurası və digər standart hazırlayan qurumlarla məsləhətləşir.

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası tərəfindən proqram maddələrinin əlavə olunmasının təsdiq edilməsi, eləcə də onların prioritetliyi barədə qərarlar Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının iclasında adi səs çoxluğu ilə qəbul edilir.

b) Layihənin planlaşdırılması

Hər hansı maddəni öz aktiv proqramına əlavə etməzdən əvvəl Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası, həmçinin layihəni tək, yaxud standart hazırlayan digər qurumla birgə hazırlaması barədə qərar qəbul edir.

Hər iki yanaşma zamanı eyni zəruri prosedurlara əməl olunur.

Qaldırılan problemin mahiyyətini və onun qurumlarının maraq dərəcəsini müəyyənləşdirdikdən sonra Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası bu mərhələdə [işçi](#) qrup yarada bilər.

Layihəni işləyəcək komanda texniki heyətin iki ən yüksək vəzifəli üzvləri tərəfindən seçilir:

- Texniki işlər üzrə direktor
- Tədqiqat üzrə direktor.

Həmin direktorların nəzarəti altında layihə meneceri layihə planının mətnini hazırlayır. Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası tərəfindən zəruri hesab edildiyi təqdirdə komanda standart hazırlayan digər qurumun heyətinin üzvlərindən birini işçi heyətinin tərkibinə daxil edə bilər.

c) Müzakirə sənədlərinin hazırlanması

və dərc edilməsi

Standart hazırlayan digər qurum tədqiq edilən sənədi hazırladığı zaman bu yanaşma dəyişir.

Müzakirə sənədləri aşağıdakıların nəticəsində yarana bilər:

- Standart hazırlayan digər qurum tərəfindən aparılan tədqiqat layihəsi;
- Aktiv proqramın birinci mərhələsinin Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası tərəfindən aparılması.

Birinci halda, müzakirə sənədinin layihəsi standart hazırlayan digər qurum tərəfindən hazırlanır və Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası tərəfindən dərc etdirilir. Müzakirə sənədində öz əksini tapan məsələlər Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının iclasında müzakirə edilir və adi səs çoxluğu ilə sənədin dərc etdirilməsi qərara alınır.

Əgər müzakirə sənədi müəlliflərin ilkin görüşlərini özündə əks etdirirsə, Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası onun təhlillərinin ictimai rəylərin alınması baxımından lazımi səviyyədə olmasına əmin olmaq üçün müzakirə sənədlərinin layihəsini yenidən nəzərdən keçirir.

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının rəhbərliyi altında və ya onun ilkin görüşlərini özündə əks etdirən proqram maddələri üzrə müzakirə sənədləri Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının işçi heyətinin araşdırmaları və tövsiyələrindən əldə edilmiş təhlillər, eləcə də Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları üzrə Məsləhət Şurası, işçi qruplar, standart hazırlayan digər qurumlar və dövət olunmuş tərəflərdən əldə edilmiş təkliflər əsasında hazırlayır.

Layihə sənədi üzrə texniki məsələlərin bütün müzakirələri ictimai sessiyalarda aparılır.

ç) İlkin layihələrin hazırlanması və dərc etdirilməsi

İlkin layihənin dərc etdirilməsi zəruri prosedurların məcburi mərhələsidir.

MUBSS-nin müzakirə sənədini dərc etdirib-etdirməməsindən asılı olaraq, ilkin layihə Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası fəndən ictimai rəyin alınması üçün əsas sənəddir.

Müzakirə sənədindən fərqli olaraq, ilkin layihə təklif edilən edilən idəaları standart formasında (və ya mövcud standartlara düzəlişlər nasında) təqdim edir.

İlkin Layihənin hazırlanmasına Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası tərəfindən aşağıdakılar nəzərə alınmaqla başlanılır:

- Heyətin tədqiqatı və tövsiyələri nəticəsində qaldırılan məsələlər;
- Hər hansı müzakirə sənədi üzrə daxil olmuş rəylər;
- Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları üzrə Məsləhət Şurası, işçi qruplar və mühasibat uçotu standartı hazırlayan digər qurumlar tərəfindən verilmiş təkliflər.

Öz iclaslarında qaldırılan məsələləri həll etdikdən sonra Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının heyəti ilkin layihənin hazırlanması ilə bağlı təlimatlandırır.

Layihə başa çatdırıldıqdan və Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası onun lehinə səs verdikdən sonra Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası həmin layihəni ictimai rəylərin alınması məqsədilə dərc etdirir.

d) Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının hazırlanması və dərc etdirilməsi

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının hazırlanması Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının iclaslarının gedişində ilkin layihə üzrə əldə edilmiş rəylərin nəzərə alınması ilə həyata keçirilir.

İlkin layihə üzrə yaranmış məsələləri həll etdikdən sonra Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası düzəliş edilmiş layihənin yenidən

ictimai rəy alınması məqsədilə dərc etdirilib-etdirilməsi məsələsini nəzərdən keçirir.

Yenidən rəy üçün təqdim olunmaya ehtiyacın olub-olmamasını müəyyənləşdirən zaman Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası:

- Qabaqcadan nəzərə alınmayan və ilkin layihə üzrə rəylərin alınması dövründə meydana çıxan əhəmiyyətli məsələləri müəyyənləşdirir;
- Nəzərə alınmış dəlilləri qiymətləndirir.
- Məsələləri kfiyyət qədər başa düşdüyünü və onun üzvü olan qurumların bütün fikirlərini nəzərə aldığı qiymətləndirir
- Müxtəlif rəylərin ilkin layihədə əks etdirildiyini və həmin rəylərlə bağlı müvafiq müzakirələrin aparılıb-aparılmamasını nəzərdən keçirir.

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının layihəsinin hazırlanması

Düzəliş edilmiş təkliflər layihəsi üzrə növbəti dəfə rəy alınması üçün yenidən dərc edilməsi ilə bağlı Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının qərarı Şuranın iclasında verilir. Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası layihənin yenidən müzakirəyə təqdim edilməsinin zəruriliyi qənaətinə gələrsə, prosedurlar birinci ilkin layihə üçün olduğu şəkildə aparılır.

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası ilkin layihə üzrə yaranmış məsələlərlə bağlı yekun nəticəyə gəldiyini müəyyən edərsə, o heyəti Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları nın layihəsinin hazırlanması ilə bağlı təlimatlandırır.

Səsvermədən əvvəl olan layihə

Səsvermədən əvvəl olan layihə adətən kənar baxışa (bir qayda olaraq

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının Şərhi üzrə Komitə tərəfindən) məruz qalır. Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası standartı səsverməyə təqdim etməmişdən bir qədər əvvəl yekun layihə [eIFRS internet sahifəsində yerləşdirilir](#).

Sonda, bütün zəruri prosedurlar başa çatdırıldıqdan, bütün problemlər həll edildikdən və Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının dərc edilməsinin lehinə səs verdikdən sonra həmin standart dərc edilir.

e) Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları dərc edildikdən sonrakı prosedurlar

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları dərc edildikdən sonra Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının işçi heyəti və üzvləri praktiki tətbiqlə bağlı qabaqcadan nəzərdə tutulmayan məsələləri və öz təkliflərinin gələcək təsirini başa düşmək məqsədilə maraqlı tərəflərlə və standart hazırlayan digər qurumlarla müntəzəm görüşlər keçirir.

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları Fondu Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının tətbiq olunmasını təmin etmək məqsədilə tədris fəaliyyətlərini də təşviq edir.

Müvafiq vaxtdan sonra Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası aşağıdakıların nəzərə alınması ilə tədris təşəbbüslərini həyata keçirə bilər:

- MHBS-ları tətbiqi üzrə xülasə,
- Maliyyə hesabatlılığı mühitində və tənzimləyici orqanların tələblərində dəyişikliklər,
- Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının keyfiyyəti ilə bağlı Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının Məsləhət Şurası, Maliyyə

Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının Şərhi üzrə Komitə, standart hazırlayan digər qurumlar və Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurasının üzvü olan qurumlar tərəfindən rəylər.

1.5. Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının sisteminin yaradılması

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə Komitə, daha sonra isə Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası tərəfindən ümumdünya maliyyə hesabatı standartlarının vahid sisteminin yaradılması məqsədilə işlənilib hazırlanmışdır.

Hazırda Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları daxil olmaqla qüvvədə olan Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları kifayət qədər möhkəm quruluşa malikdir və nisbi sabitliyi ilə xarakterizə olunur. Beynəlxalq Standartlar ənənəvi (milli) mühasibat uçotu qaydalarından fərqli olaraq müasir dövrdə iqtisadi münasibətlərin inkişafını, eyni zamanda iqtisadiyyatda, xüsusilə də dünya maliyyə bazarlarında baş verən dəyişiklikləri, həmçinin beynəlxalq praktikada toplanmış təcrübələri çevikliklə özündə əks etdirərək mütəmadi olaraq yenidən işlənir. Bu siyasətin həyata keçirilməsi ilə onlardan bəziləri çıxarılmış, bəzilərinin adlarında və məzmununda dəyişiklik edilmiş, bəziləri yenidən işlənilmiş və ya yeniləri ilə əvəz olunmuşdur. Nəticədə nəinki standartların quruluşunda, hətta onların məzmunundakı bir çox müddəalar nəzərdən keçirilməklə yenidən işlənilmişdir.

Belə bir geniş miqyaslı proses 1993-2001-ci illəri əhatə edir.

Bu dövr ərzində sözü gedən dəyişikliklər Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının Komitəsi tərəfindən onun hazırladığı Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları üzrə həyata keçirilmişdir.

01 aprel 2001-ci il tarixdən Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının Komitəsinin struktur dəyişikliyinə həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olaraq Komitənin adı dəyişdirilməklə Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası kimi adlandırılmışdır.

Mühasibat uçotunun aparılmasının son nəticəsi olan maliyyə hesabatları istifadəçilər tərəfindən düzgün və vaxtında iqtisadi qərarların verməsi baxımından daha da əhəmiyyətli olduğundan bu hesabatların şəffaf və müqayisəli təqdimatına nail olunması məqsədi ilə Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Komitəsi tərəfindən hazırlanmış və güvvəyə minmiş müvafiq Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları sözü gedən Şuranın ilk addımlarından biri kimi yenidən qəbul edilmiş və həmin tarixdən etibarən hazırlanan standartlar Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları adlandırılmışdır.

Göstərilən maliyyə hesabatlarının tətbiqi xüsusən səhmləri açıq bazarda sərbəst dövriyyədə olan təşkilatlar üçün məcburi qaydada tövsiyə edilmişdir.

Beləliklə, 1973-2001-ci illər ərzində təsdiq edilmiş standartlar Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları, 2001-ci ildən başlayaraq təsdiq edilmiş standartlar isə Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları kimi qəbul edilmişdir.

Bu barədə Avropa Parlamenti və Şurasının Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının tətbiqi üzrə 19 iyul 2002-ci il tarixli 1606/2002 №li (EC) rəqlamentinin 7-ci bəndində də göstərilmişdir.

Eyni zamanda yuxarıda sözü gedən dəyişikliklərin aparılması işi hazırda Şura tərəfindən də davam etdirilir və bu iki standartlar arasında ziddiyyət yaranacağı təqdirdə Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları üstünlük təşkil etməklə, Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına müvafiq dəyişikliklər edilir.

2001-ci ildə qüvvədə olan 33 standartdan 9-nun adı dəyişdirilmiş, digərlərinin adları isə olduğu kimi saxlanılsa da, həmin standartların bəzilərinin məzmunu ciddi surətdə dəyişikliyə məruz qalmışdır.

MHBS-nin nəzərdən keçirilməsi və işlənməsi prosesi davam etməkdədir.

Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarının özünəməxsus hüquqi statusu mövcuddur. Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartlarına Ön Sözü 19-cu paragrafına uyğun olaraq, «nə MUBSK, nə də hər hansı bir mühasibat təşkilatının Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının məcburi qaydada tətbiq edilməsinə dair müvafiq beynəlxalq sazişlər bağlamaq səlahiyyəti yoxdur. MHBS Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları Şurası tərəfindən prinsipcə tövsiyyə xarakteri daşıyır. Lakin Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarını qəbul edən ölkələrin qanunvericiliklərində nəzərdə tutulmuş tələblər baxımından bu standartların tətbiqi məcburi xarakter daşıya bilər.

Eyni zamanda fond birjalari və yaxud digər maliyyə orqanları öz müştərilərindən maliyyə hesabatlarının Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına müvafiq qaydada təqdim olunmasını tələb edə bilərlər.

2001-ci ildən etibarən Şura tərəfindən qəbul olunmuş Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları da daxil olmaqla 01 yanvar 2010-cu il tarixə Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları kimi adlandırılan standartların və onların tətbiqi üzrə Şərhlər və Tövsiyələrin qüvvədə olan tam tərkibini aşağıdakı kimi göstərmək olar:

- 1. Konseptual Əsaslar (Conceptual Framework);**
- 2. Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları (İAS) – 29 standart;**
- 3. Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına Ön Söz (Preface To International Financial Reporting Standards);**
- 4. Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları (IFRS) – 9 standart;**

5. Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitənin (İFRİC) Şərhləri – 16 şərh;

6. Şərhlər üzrə Daimi Komitənin (SİC) Şərhləri – 11 şərh.

1. Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartları (MUBS):

- 1.1. “Maliyyə hesabatının təqdim olunması” 1 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.2. “Ehtiyatlar” 2 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı ;
- 1.3. **Çıxarılmışdır** – “Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları” 3 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı (1989-cu ildə 27 və 28 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının tərkibinə daxil edilmişdir).
- 1.4. **Çıxarılmışdır** – “Amortizasiyanın uçotu” 4 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı (1999-cu ildə 16, 22 və 38 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının tərkibinə daxil edilmişdir).
- 1.5. **Çıxarılmışdır** – “Maliyyə hesabatlarında açıqlanmalı olan informasiya” 5 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı (1997-ci ildə 1 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının tərkibinə daxil edilmişdir).
- 1.6. **Çıxarılmışdır** – “Dəyişən qiymətlərin uçotda əks etdirilməsi” 6 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı (15 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının tərkibinə daxil edilmişdir).
- 1.7. “Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat” 7 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.8. “Uçot siyasəti, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və əsaslı səhvlər” 8 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.9. **Çıxarılmışdır** “Elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinin uçotu” 9 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı (38 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının tərkibinə daxil edilmişdir);
- 1.10. “Şərti hadisələr və hesabat tarixindən sonra baş verən hadisələr” 10 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;

- 1.11. “Tikinti müqavilələri” 11 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.12. “Mənfəət vergisi” 12 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.13. **Çıxarılmışdır** “Cari aktivlər və cari öhdəliklərin hesabatda təqdim edilməsi” 13 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı (1 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının tərkibinə daxil edilmişdir);
- 1.14. **Çıxarılmışdır** – “Seqment hesabatı” 14 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı (8 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartının tərkibinə daxil edilmişdir);
- 1.15. **Çıxarılmışdır (2003-cü ilin dekabrında)** – “Qiyətin dəyişilməsinin təsirini əks etdirən məlumatlar” 15 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.16. “Torpaq, tikili və avadanlıqlar” 16 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.17. “İcarə” 17 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.18. “Gəlirlər” 18 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.19. “İşçilərin mükafatlandırılması” 19 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.20. “Hökumət subsidiyalarının uçotu və hökumət yardımı haqqında məlumatın açıqlanması” 20 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.21. “Xarici Valyuta məzənnələrində dəyişikliklərin təsiri” 21 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.22. **Çıxarılmışdır** – “Müəssisələrin birləşməsi” 22 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı (1 yanvar 2005-ci ildən 3 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartının tərkibinə daxil edilmişdir);
- 1.23. “Borclar üzrə məsrəflər” 23 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.24. “Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatın açıqlanması” 24 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;

- 1.25. **Çıxarılmışdır** – “İnvestisiyaların uçotu” 25 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı (39 və 40 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartının tərkibinə daxil edilmişdir);
- 1.26. “Pensiya təminatı üzrə uçot və hesabat” 26 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.27. “Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) və fərdi maliyyə hesabatları” 27 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.28. “Asılı müəssisələrə investisiyaların uçotu” 28 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.29. “Hiperinflasiya şəraitində maliyyə hesabatı” 29 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı;
- 1.30. **Çıxarılmışdır** – “Bankların və digər anoloji institutların maliyyə hesabatlarındakı informasiyaların açıqlanması” 30 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı (2007-ci ildə 7 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartına daxil edilmişdir);
- 1.31. “Birgə müəssisələrdə iştirak payları” 31 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;
- 1.32. “Maliyyə alətləri: məlumatın açıqlanması və təqdimat” 32 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;
- 1.33. “Səhm üzrə mənfəət” 33 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;
- 1.34. “Aralıq maliyyə hesabatı” 34 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;
- 1.35. **Çıxarılmışdır** – “Dayandırılmış fəaliyyətlər” 35 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı (1 yanvar 2005-ci ildə 5 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartına daxil edilmişdir);
- 1.36. “Aktivlərin qiymətdən düşməsi” 36 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;

- 1.37. “Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, şərti öhdəliklər və şərti aktivlər” 37 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;
- 1.38. “Qeyri-maddi aktivlər” 38 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;
- 1.39. *Çıxarılmışdır* – “Maliyyə alətləri: tanınma və ölçülmə” 39 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı (Təsnifləşdirmə və ölçülmə ilə bağlı müddəaları 9 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartına daxil edilmişdir);
- 1.40. “İnvestisiya mülkiyyəti” 40 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;
- 1.41. “Kənd təsərrüfatı” 41 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı (2003-cü il yanvar ayının 1-dən qüvvəyə minmişdir).

2. Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları (MHBS):

- 2.1. [“Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının ilk dəfə tətbiq edilməsi” 1 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;](#)
- 2.2. [“Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı Pay alətləri əsasında ödəmə” 2 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;](#)
- 2.3. [“Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı Müəssisələrin birləşməsi” 3 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;](#)
- 2.4. [“Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı Sığorta müqavilələri” 4 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;](#)
- 2.5. [“Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı Satış üçün nəzərdə tutulan uzunmüddətli aktivlər və dayandırılmış fəaliyyətlər” 5 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;](#)
- 2.6. [“Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı Təbii ehtiyatların kəşfiyyatı və qiymətləndirilməsi” 6 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;](#)

- 2.7. [“Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı Maliyyə alətləri: Məlumatın açıqlanması” 7 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;](#)
- 2.8. “Hesabat seqmentləri” 8 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı;
- 2.9. “Maliyyə alətləri” 9 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı (1 yanvar 2013-cü ildə qüvvəyə minəcək).
- 3. Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri:**
- 3.1. **Çıxarılmışdır** – “Ehtiyatlar üzrə maya dəyərinin müxtəlif düsturları (2 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 1 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.2. **Çıxarılmışdır** – “Ardıcılıq - borclar üzrə məsrəflərin kapitallaşması (23 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 2 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.3. **Çıxarılmışdır** – “Asılı müəssisələrdə əməliyyatlar üzrə satılmamış mənfəət və zərərlərin eliminasiyası (28 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 3 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.4. **Dərc olunmamışdır** – 4 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.5. **Çıxarılmışdır** – “Maliyyə alətlərinin təsnifatı - şərti ödənişlər üzrə ehtiyatlar (32 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 5 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.6. **Çıxarılmışdır** – “Mövcud proqram təminatının modifikasiyası xərcləri (prinsiplər)” 6 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.7. “Avroya giriş (21 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 7 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.8. **Çıxarılmışdır** – “Uçotun başlıca əsası kimi Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının ilk dəfə tətbiqi (1 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları)” 8 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;

- 3.9. **Çıxarılmışdır** – “Müəssisələrin birləşdirilməsi (alınma və ya onların birləşdirilməsi yolu ilə) (22 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 9 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərtləri;
- 3.10. “Dövlət yardımı - Əməliyyat fəaliyyəti üzrə heç bir xüsusi əlaqənin olmaması (20 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 10 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərtləri;
- 3.11. **Çıxarılmışdır** – “Valyuta mübadiləsi - valyutanın ciddi devolvasiyası nəticəsində meydana çıxan zərərlərin kapitallaşdırılması (21 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 11 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərtləri;
- 3.12. “Konsolidasiya - Xüsusi məqsədli müəssisələr (27 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 12 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərtləri;
- 3.13. “Birgə nəzarət olunan şirkətlər - sahibkar tərəfindən qeyri-monetar ianələr (31 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 13 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərtləri;
- 3.14. **Çıxarılmışdır** – “Torpaq, tikili və avadanlıq- obyektlərin qiymətdən düşməsi və ya itirilməsinin konsepsiyası (16 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 14 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərtləri;
- 3.15. “Əməliyyat icarələri - stimullar (17 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 15 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərtləri;
- 3.16. **Çıxarılmışdır** – “Xüsusi kapital (32 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 16 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərtləri;
- 3.17. **Çıxarılmışdır** – “Xüsusi kapital - xüsusi kapitalla bağlı sövdələşmələrin dəyəri (32 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 17 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərtləri;

- 3.18. **Çıxarılmışdır** – “Ardıcılıq - alternativ metodlar (1 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 18 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.19. **Çıxarılmışdır** – “Hesabat valyutası (21 və 29 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına uyğun olaraq qiymətləndirmə və maliyyə hesabatlarının təqdim olunması)” 19 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.20. **Çıxarılmışdır** – “İştirak Payı üzrə uçot metodu - zərərlərin tanınması (27 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 20 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.21. “Mənfəət vergisi – Yenidən qiymətləndirilmiş amortizasiya edilə bilməyən aktivlərin Əvəzi alınması (12 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 21 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.22. **Çıxarılmışdır** – “Müəssisələrin birləşməsi – Ədalətli dəyərlər və Qudvilin ilkin olaraq hesabatda əks etdirilmiş dəyərinin sonradan düzəldilməsi (22 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 22 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.23. **Çıxarılmışdır** – “Torpaq, tikili və avadanlıqlar - böyük texniki baxışların, əsaslı təmir işlərinin dəyəri (16 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 23 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.24. **Çıxarılmışdır** – “Səhm üzrə mənfəət (33 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 24 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.25. “Mənfəət vergisi – Müəssisənin və ya onun Səhmdarlarının vergi statusundakı dəyişikliklər (12 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 25 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.26. **Dərc olunmamışdır** -26 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;

- 3.27. “İcarənin hüquqi forması ilə bağlı əməliyyatların mahiyyətinin qiymətləndirilməsi (1, 17 və 18 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 27 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.28. **Çıxarılmışdır** – “Müəssisələrin birləşməsi – Payçı alətlərin ədalətli dəyəri və mübadilə tarixi (22 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 28 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.29. “Məlumatın açıqlanması- Xidmət üzrə Konsessiya müqaviləsi (1 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 29 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.30. **Çıxarılmışdır** – “Hesabat valyutası - Qiymətləndirmə valyutasından təqdim edilmə valyutasına keçirilmə (21 və 29 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 30 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.31. “Gəlir - Reklam xidmətləri ilə bağlı barter əməliyyatları (18 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 31 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.32. “Qeyri-maddi aktivlər – Veb Sayt ilə bağlı xərclər” 32 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;
- 3.33. **Çıxarılmışdır** – “Konsolidasiya və iştirak payı metodu - Potensial Səsvərmə hüquqları və Sahibkar Paylarının Bölüşdürülməsi (27, 28 və 30 Nəli Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartı)” 33 Nəli Şərhlər üzrə Daimi Komitənin şərhləri;

4. Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitənin (2010-cu ilin yanvar ayındakı iclasda MUBSKF-nın Müvəkkil şəxsləri tərəfindən Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitənin (MHŞBK-International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC)) adının Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının Şərhi üzrə Komitə (IFRS Interpretations Committee) adlandırılmasına səs verildi. Ad dəyişməsi 31 mart 2010-cu il tarixə həyata keçirildi.) şərhləri:

MHŞBK Şərhləri (IFRIC Interpretation)		Qüvvəyə minmə tarixi
Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 1 IFRIC 1	İstismardan Çıxarma, Bərpa və Başqa Müvafiq Mövcud Öhdəliklərdə Dəyişikliklər Changes in Existing Decommissioning, Restoration and Similar Liabilities	1 sentyabr 2004-dən və ya ondan sonra başlayan illik dövlər
Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 2 IFRIC 2	Üzvlərin Kooperativ Müəssisələrdəki Səhm Payları və Oxşar Maliyyə Alətləri Members' Shares in Co- operative Entities and Similar Instruments	1 yanvar 2005- dən və ya ondan sonra başlayan illik dövlər
Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 3 IFRIC 3	Emissiya Hüquqları Emission Rights	1 mart 2005- dən və ya ondan sonra başlayan illik dövlər BMHŞK Şərh 3 2005-ci ilin iyununda MUBŞŞ tərəfindən qüvvədən salınmışdır

<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 4 IFRIC 4</p>	<p>Müqaviləyə İcarə Elementinin Daxil Olub-olmadığının Müəyyən Edilməsi Determining Whether an Arrangement Contains a Lease</p>	<p>1 yanvar 2006- dan və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 5 IFRIC 5</p>	<p>İstirmardan Çıxarma, Bərpa və Ətraf Mühitin Yaxşılaşdırılması üzrə Fondlardan Faydalanma Hüquqları Rights to Interests arising from Decommissioning, Restoration and Environmental Rehabilitation Funds</p>	<p>1 yanvar 2006- dan və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 6 IFRIC 6</p>	<p>Xüsusi Bazarda İştirakdan Yaranan Öhdəliklər – Tullantıların Kənarlaşdırılması üçün Elektrik və Elektron Avadanlıqları Liabilities Arising from Participating in a Specific Market - Waste Electrical and Electronic Equipment</p>	<p>1 dekabr 2005- dən və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi</p>	<p>“Hiperinflyasiya Şəraitində Maliyyə Hesabatları” 29 Nöli</p>	<p>1 mart 2006- dan və ya ondan</p>

<p>üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 7 IFRIC 7</p>	<p>Mühasibat Uçotunun Beynəlxalq Standartına əsasən Yenidən Təqdimetmə Metodunun Tətbiqi Applying the Restatement Approach under IAS 29 Financial Reporting in Hyperinflationary Economies</p>	<p>sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 8 IFRIC 8</p>	<p>2 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartının Tətbiq Sahəsi Scope of IFRS 2</p>	<p>1 may 2006-dan və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər 1 yanvar 2010- dan etibarən qüvvədən düşmüşdür</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 9 IFRIC 9</p>	<p>Əlaqədar törəmə alətlərin yenidən qiymətləndirilməsi Reassessment of Embedded Derivatives</p>	<p>1 iyun 2006- dan və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi</p>	<p>Əlaqədar törəmə alətlərin yenidən qiymətləndirilməsi –</p>	<p>1 iyul 2009-dan və ya ondan</p>

<p>üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 9</p> <p>IFRIC 9</p>	<p>Aprəl 2009 Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının İllik Təkmilləşdirilməsindən irəli gələn Düzəlişlər</p> <p>Reassessment of Embedded Derivatives — Amendments resulting from April 2009 Annual Improvements to IFRSs</p>	<p>sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 10</p> <p>IFRIC 10</p>	<p>Aralıq Maliyyə Hesabatı və Qiyətdəndüşmə</p> <p>Interim Financial Reporting and Impairment</p>	<p>1 noyabr 2006- dan və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 11</p> <p>IFRIC 11</p>	<p>2 Nəli Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartı: Qrup və Xəzinə Sənədləri üzrə Əməliyyatlar</p> <p>IFRS 2: Group and Treasury</p>	<p>1 mart 2007- dən və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p> <p>1 yanvar 2010- dan etibarən qüvvədən</p>

	Share Transactions	düşmüşdür
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 12</p> <p>IFRIC 12</p>	<p>Xidmət Konsessiya Razılaşmaları</p> <p>Service Concession Arrangements</p>	<p>1 yanvar 2008-dən və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 13</p> <p>IFRIC 13</p>	<p>Müştəri Loyallığı Proqramları</p> <p>Customer Loyalty Programmes</p>	<p>1 iyul 2008-dən və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 13</p> <p>IFRIC 13</p>	<p>Müştəri Loyallığı Proqramları – May 2010</p> <p>Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları İllik Təkmilləşdirilməsindən irəli gələn Düzəlişlər</p> <p>Customer Loyalty Programmes — Amendments resulting from May 2010 Annual</p>	<p>1 yanvar 2011-dən və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>

	Improvements to IFRSs	
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 14</p> <p>IFRIC 14</p>	<p>19 Nəli Mühasibat Uşotunun Beynəlxalq Standartı – Təsbit olunmuş Müavinət Planı aktivi üzrə məhdudiyət, Minimum Maliyyələşdirmə Tələbləri və onların qarşılıqlı əlaqəsi</p> <p>IAS 19 – The Limit on a Defined Benefit Asset, Minimum Funding Requirements and their Interaction</p>	<p>1 yanvar 2008-dən və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi</p>	<p>19 Nəli Mühasibat Uşotunun Beynəlxalq Standartı – Təsbit</p>	<p>1 yanvar 2011-dən və ya ondan</p>

<p>üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 14</p> <p>IFRIC 14</p>	<p>olunmuş Müavinət aktivi üzrə məhdudiyət, Minimum Maliyyələşdirmə Tələbləri və onların qarşılıqlı əlaqəsi — vergidənsənə avans ödənişlərlə bağlı noyabr 2009 düzəlişləri</p> <p>AS 19 – The Limit on a Defined Benefit Asset, Minimum Funding Requirements and their Interaction — November 2009 Amendments with respect to voluntary prepaid contributions</p>	<p>sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 15</p> <p>IFRIC 15</p>	<p>Daşınmaz Əmlakın Tikintisi üzrə Müqavilələr</p> <p>Agreements for the Construction of Real Estate</p>	<p>1 yanvar 2006-dən və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq</p>	<p>Xarici Əməliyyatlara Xalis İnvestisiyaların Hedcinqləri</p>	<p>1 oktyabr 2008-dən və ya ondan sonra başlayan</p>

<p>Komitə Şərh 16 IFRIC 16</p>	<p>Hedges of a Net Investment in a Foreign Operation</p>	<p>illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 16 IFRIC 16</p>	<p>Xarici Əməliyyatlara Xalis İnvestisiyaların Hedcinqləri — Aprel 2009 Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının illik Təkmilləşdirilməsindən irəli gələn Düzəlişlər Hedges of a Net Investment in a Foreign Operation — Amendments resulting from April 2009 Annual Improvements to IFRSs</p>	<p>1 iyul 2009-dan və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 17 IFRIC 17</p>	<p>Qeyri-pul Aktivlərin Sahibkarlara Təqdim Edilməsi Distributions of Non-cash Assets to Owners</p>	<p>1 iyul 2009-dan və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>

<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 18 IFRIC 18</p>	<p>Müştərilərdən Aktivlərin Köçürülməsi</p> <p>Transfers of Assets from Customers</p>	<p>1 iyul 2009-dan və ya ondan sonra qəbul edilmiş köçürmələr</p>
<p>Maliyyə Hesabatları Şərhi üzrə Beynəlxalq Komitə Şərh 19 IFRIC 19</p>	<p>Pay Alətləri ilə olan Maliyyə Öhdəliklərinin Ödənilməsi</p> <p>Extinguishing Financial Liabilities with Equity Instruments</p>	<p>1 iyul 2010-dan və ya ondan sonra başlayan illik dövrlər</p>

Ədəbiyyat siyahısı

1. Э. Джафаров. Необходимость реформирование бухгалтерского учёта в Азербайджане на базе МСФО. «Международный бухгалтерский учет» 6(114) – 2008;
2. Mühəsibat uçotu haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu, 29 iyun 2004;

3. «Mühasibat uçotu haqqında Qanunun tətbiqi haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 7 fevral 2005-ci il tarixli fərmanı;
4. 7-9 oktyabr 2009-cu ildə Cenevrə şəhərində keçirilmiş “ Mühasibat uçotu və Hesabatlılığın Beynəlxalq Standartları üzrə 26-cı sessiya”nın materialları;
5. 13-15 oktyabr 2010-cu il tarixdə Cenevrə şəhərində keçirilmiş ““Yüksək keyfiyyətli korporativ hesabatlılıq üçün imkanların yaradılması çərçivəsi” adlı Mühasibat uçotu və Hesabatlılığın Beynəlxalq Standartları üzrə 27-ci sessiyanın” materialları;
6. www.ifrs.org;
7. www.maliyye.gov.az

*Г.А. Аббасов, С.М. Сабзалиев, Э.О. Джафаров, С.М. Сулейманов,
Ф.А. Абдуллаева, М.Дж. Мамедьяров*

Резюме

В условиях глобализации экономики необходимость составления финансовой отчётности на основе Международных Стандартов Финансовой Отчётности и создания системы по этим стандартам

В условиях глобализации и интеграции экономики среди проблем волнующих мировую общественность и соответствующие структуры предпринимательства является стандартизация бухгалтерского учёта и финансовой отчётности.

В то же время, несмотря на определённые результаты достигнутые в этой сфере указанная проблема не нашла своего окончательного решения.

В настоящей статье рассматриваются этапы формирования и создания инфраструктур по разработке международных стандартов, а

также продолжающие являться объектом дискуссии методологические подходы и надлежащие процедуры принятия и применения этих стандартов.

Q.A.Abbasov, S.M. Sabzaliyev, E.O.Jafarov, S.M.Suleymanov, F.A. Abdullaeva, M.J.Mammadyarov

Summary

Necessity for preparing financial statements on the basis of International Financial Reporting Standards and creating a system based on these standards in conditions of globalization of economy

In conditions of globalization and integration of economy among problems worrying world community and respective structures of entrepreneurship one is a standardization of accounting and financial reporting.

But then, in spite of defined outcomes achieved in this field indicated problems haven't found their ultimate solution.

In this article are scrutinized phases of formation and creation of infrastructures on developing standards, as well as continuing to be a object of discussions methodological approaches and due process of approvment and application of these standards.

Jurnal "Maliyyə və uçot" 04 səh. 07-33, 2011. ("Azərbaycan" nəşriyatının mətbəəsində dərc olunub, Bakı – 370146, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə.)